

בס"ד. שיחת יום ה' פ' פינחס, י"ב תמוז, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

א. פותחין בדבר מלכות¹ — בדברי רבינו נשיאנו, בעל הגאולה והשמחה (ובפרט בעמדנו ביום שמחתו וגאולתו), בחג הגאולה י"ב תמוז הראשון לבואו לארה"ב על מנת להשתקע (לאחרי ביקורו שם מקודם לכן), בשנת ת"ש — שאז היתה הקביעות של י"ב-י"ג תמוז כמו בשנה זו, ביום ה' וביום ו' פ' פינחס — שאמר בהתחלת ההתוועדות²:
 כאשר אומרים "לחיים" — מכוונים גם ברכה עבור בני הבית. רבינו הזקן הדריך את החסידים, שכאשר נמצאים במסיבה ואומרים ברכת לחיים עבור משפחת החסידים ובני ביתם, יאמרו לחיים לכלל ישראל בכל מקום שהם.

זו היתה התחלת ההתוועדות של י"ב תמוז, אשר, ע"פ דברי בעל הגאולה עצמו, הרי זה לא רק יום חג גאולתו הוא, אלא גם "יום חג גאולת עוסקי הרבצת התורה", "את מחבבי תורתנו הק'", ועד "את אשר בשם ישראל יכונה", כמ"ש במכתבו לחגיגת י"ב תמוז הראשונה בשנת תרפ"ח³.

ומזה מובן, שזוהי הוראה עבור כל אלו שהשתתפו באותה התוועדות, וגם עבור המשתתפים בכל התוועדות של חסידים בכלל, והתוועדות של י"ב תמוז בפרט.

ב. ענין זה קשור גם עם סיפור בעל הגאולה והשמחה בהמשך אותה התוועדות בנוגע לבר-מצוה שלו:

ובהקדים — שענין הבר-מצוה קשור גם עם גאולה ויציאה לחופש, כי, כיון שהיצה"ר "אקדמי" טעניתא⁴, וכדברי הגמרא במסכת סנהדרין⁵: "מאימתי יצר הרע שולט באדם משעת יצירה או משעת יציאה (כשיוצא ממעי אמו) כו'", ואילו היצ"ט מתחיל פעולתו בגלוי ביום הבר-מצוה, שלכן נאמר בזה"ר על יום הבר-מצוה: "אני היום ילידתך"⁷, הרי עד יום הבר-מצוה נמצא יהודי ב"בית-האסורים" אצל היצה"ר.

(1) ראה שיחת י"ב תמוז תש"ח ס"ט
 (2) סה"ש קיץ היש"ת ע' 155.
 (3) אג"ק שלו ח"ב ע' פ ואילך. וש"נ.
 (4) זח"א קעט, א"ב.
 (5) צא, ב (ובפרש"י).
 (6) ח"ב צח, א. קא, א.
 (7) תהלים ב, ז.

ובכן: בנוגע לבר-מצוה — מספר בעל השמחה והגאולה בהתוועדות הנ"ל⁸ — הי' סדר מסודר בבית הרב, היינו, אצל נשיאי חב"ד, שהיו מציעים להבר-מצוה שישאל דבר-מה.

וכפי שמספר שם, שכך הי' כאשר אדמו"ר האמצעי נעשה בר-מצוה, שבסעודת-המצוה אמר לו רבינו הזקן שישאל דבר-מה. ועד"ז כאשר הצמח-צדק נעשה בר-מצוה — שהי' זה בחיי רבינו הזקן ובמסיבה שישב בראשה — אמר לו רבינו הזקן שישאל דבר-מה. וכן הי' בשעת הבר-מצוה של הנשיא שהי' ממלא מקומו של הצ"צ — אדמו"ר מהר"ש, וכן בבר-מצוה של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וכן בבר-מצוה של בעל הגאולה, בי"ג תמוז תרנ"ג, שאביו אמר לו שישאל דבר-מה ("פרעג עפעס").

ושאל אצלו⁹: כתוב בסידור "נכון לומר קודם התפלה הרניי מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך". ולכאורה, מהי השייכות של קיום מצוה זו לענין התפלה? — ואם הענין של אהבת ישראל צריך להיות תיכף בבוקר, היו צריכים לקבוע זאת יחד עם ברכות השחר, בהתחלת היום.

והשיב לו אביו, כ"ק אדנ"ע: אב שיש לו הרבה ילדים, הנה עיקר התענוג שלו, בראותו שיש אחדות ביניהם. וכיון שענין התפלה הוא בקשת צרכיו, הן צרכים גשמיים והן צרכים רוחניים, הנה קודם הבקשה צריכים לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים, והרי הנח"ר הכי גדול הוא כשהקב"ה רואה שבנ"י הם באחדות. ולכן קבעו לקבל מצות עשה של אהבת ישראל קודם התפלה דוקא.

ובכן: נוסף על הזכרת ענין הבר-מצוה שקשור עם יום הגאולה בכלל, והזכרת הרביים הנשיאים של תורת חב"ד — ישנו גם קישור פנימי בתוכן הענין להתחלת ההתוועדות, שבאמירת לחיים כולל כל אחד את עצמו ובני ביתו עם כל בני"ב בכל מקום שהם.

ג. והענין בזה:

גם כאשר מדובר אודות יהודים כאלו שהוא אפילו לא יודע היכן הם נמצאים, ועאכ"כ שאינו יודע המהות שלהם, האיכות והכמות וכו' — הנה גם אותם הוא כולל באותה אמירת לחיים.

(9) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 374. וש"נ.

(8) ס"ד (סה"ש שם ע' 156 ואילך).

והרי ע"פ תורה — שזוהי מציאותו של יהודי — כאשר כמה ענינים נכללים בתיבה אחת, מהוה הדבר הוכחה שמציאותם אחת. וכמדובר כמ"פ¹⁰ שענין זה מתבטא בהלכה בנוגע ל"שעטנז", שצ"ל שוע טווי ונוז ביחד¹¹, שזהו לפי ששלשתם נרמזים ונכללים בתיבה אחת: "שעטנז".

ובפרט בענין של קדושה שענינה אחדות — שההתאחדות והאחדות שנעשית בענינים שנכללים באותה תיבה היא עוד יותר, כמ"פ ככה, ועד — באין ערוך.

ועאכו"כ בתיבת "לחיים" — שענין החיים הוא אחדות, שהרי פירוד ענינו היפך החיים, וכמבואר בזהר¹² בפירוש הכתוב¹³ "ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון", שכאשר ארבע היסודות הם באופן של חיבור, "חברון", הרי זה ענין של חיים, ואילו ענין היפך החיים מתבטא בפירוד של ארבע היסודות, ויתירה מזה ("און נאָך העכער") — פירוד הנשמה מהגוף, ועד להפירוד ח"ו מהמעמד ומצב ד"אתם הדבקים בהו' אלקיכם (שע"י דביקות זו) חיים כולכם היום"¹⁴, באופן נצחי, כדברי המדרש¹⁵: "כיום הזה שהוא קיים כו' ומאיר כו'".

ד. ומזה מובן א' מהנקודות עיקריות בענינים שי"ב תמוז צריך לפעול התרעננות והתחדשות ("אָפּפּרישן") ועד שיומשך בפועל ב"המעשה הוא העיקר"¹⁶:

כשם שכל אחד רוצה עבורו את ענין החיות, הן בחיים גשמיים והן בחיים ורחניים, וגם יחד — כך צריך לכלול את כל ישראל בכל מקום שהם, ולא באמירת לחיים נפרדת, אלא באותה אמירת לחיים, ועד שהא בהא תליא — "ברכנו אבינו" כאשר "כולנו כאחד"¹⁷.

ולכן: כאשר מזכירים "דבר מלכות" זה — וכאשר "נוזכרים" אזי "נעשים"¹⁸ — הרי זו שעת הכושר לא רק לומר "הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך", אלא שענין זה יומשך בהחלטה טובה, ומתוך תוקף שיבטל מלכתחילה את כל המניעות ועיכובים בנוגע לקיום

10) ראה גם תו"מ חמ"ט ע' 255 הערה
100. וש"נ.
11) נדה סא, ב.
12) ח"א קכב, ב (במהנ"ע).
13) חיי שרה כג, ב.
14) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"ג ספ"ד.
15) הובא בפרש"י נצבים כט, יב. וראה פכ"ט.
16) תנחומא ר"פ נצבים. יל"ש עה"פ (רמז תתכד).
17) אבות פ"א מי"ז.
18) נוסח ברכת "שים שלום" בסיום תפלת העמידה. וראה תניא פל"ב.
18) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

ההחלטה בפועל למטה מעשרה טפחים במשך כל השנה כולה, עד ל"ב-י"ג תמוז הבע"ל.

ובפרט ששנה זו היא שנת הארבעים, שאז צריך להיות הענין ד"קאי אדעתי דרביי" 19 בכחות עצמו, וגם הכחות ש"נתן הוי' לכם" 20 מלמעלה.

ה. וכדי שכל זה יומשך בפועל, ומתוך שמחה וטוב לבב, צ"ל ענין שיחול עליו מיד — אמירת לחיים כפשוטו על כוס יי"ש (כמוזכר בהתוועדות הנ"ל²), או יין וכיו"ב.

ולכן, מן הנכון שאכן יאמרו "לחיים", כולם ביחד, ובקול גדול, ומתוך ניגון בשמחה גדולה, באופן שיגיע לכל ישראל בכל מקום שהם. ולהמשיך את הענין ד"ברכנו אבינו", כיון ש"כולנו כאחד".

[כ"ק אדמור"ר שליט"א התחיל לנגן ניגון שמחה].

* * *

ו. כאמור לעיל (ס"ד) — הרי זה הזמן ד"ארבעין שנין", שאז "קאי איניש אדעתי דרביי" 19,

והיינו, שאפילו מי שהוא רק בדרגת "איניש", מלשון "עקוב הלב גו' ואנוש הוא" 21, שמורה על ענין החלישות כו', וכידוע שהשם "אנוש" הוא היותר פחות מבין ד' השמות שבהם נקרא האדם²², ולכן, מה שנקרא בלשון הקודש בשם "אדם", הנה בלשון תרגום (שביחס ללשון הקודש הרי זה כמו חול לגבי קודש) נקרא בשם "איניש" — הנה לאחרי ארבעין שנין נעשה גם אצלו הענין ד"קאי אדעתי דרביי",

וכפירוש רש"י בגמרא¹⁹: "לדעת סוף דעתו ותבונתו", ובפירושו על החומש (תושב"כ — חכמה שבתורה²³), בפ' תבוא²⁴, מוסיף: "וחכמת משנתו" — ענין החכמה.

ומבואר בזה במאמר ד"ה וידעת מוסקבא²⁵ [המאמר הידוע שבו נתבאר ענין הנסיונות ומניעות ועיכובים כו', שעיי"ז נעשה ענין של הרמה כו', והרי זהו גם תוכן הענין דארבעה חייבים להורות על הנס שנעשה להם²⁶, כמ"ש בקאפיטל הידוע²⁷: "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם"],

25 פ"ב (סה"מ תרנ"ז ע' נ). הובא במכתב

ה' תמוז שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' שנו).

26 ברכות נד, ב.

27 תהלים קז, ח. שם, טו. שם, כא. שם,

לא.

19 ע"ז ה, ריש ע"ב.

20 תבוא כט, ג.

21 ירמי' יז, ט.

22 ראה לקו"ת שה"ש כה, א. ובכ"מ.

23 ראה תניא אגה"ק סכ"ט. ובכ"מ.

24 שם, ו.

שענין זה נעשה עי"ז ש"מדקדק . . בהענינים ודקדוקי התיבות (היינו, הן בהענינים בכללות והן בדקדוקי התיבות) ומייגע את עצמו בזה כו", ואז ה"ה בא לעומק פנימיות כוונתו ועצם חכמתו כו".

ובהתאם לכך, יש לדקדק גם בדברי בעל הגאולה בהמכתב המוזכר לעיל (ס"א) אודות קביעת ימי הגאולה: "ראוי הוא לקובעו ליום התוועדות והתעוררות לחיזוק התורה והיהדות בכל אתר ואתר כו".

ז. כאשר מדייקים בתיבות אחדות אלו, רואים שגם כאן ההתחלה היא בענין של התוועדות.

ולכאורה: מהו הקישור בין "התוועדות" עם "התעוררות לחיזוק התורה והיהדות"?

אך הענין מובן ע"פ דברי המשנה במסכת אבות²⁸ שאינו דומה מעשה היחיד למעשה הרבים (ש"זכות הרבים מסייעתן"), ועאכו"כ כאשר הענין נעשה באופן של התוועדות, ש"גדולה לגימה שמקרכת"²⁹, שאז האחדות היא לא רק של הנשמה, אלא גם של הגוף, והיינו, שהלגימה פועלת שלא זו בלבד שהגוף אינו מפריד, אלא אדרבה, הוא מסייע לענין ההתאחדות, ואז "זכות הרבים" היא ביתר שאת וביתר עוז.

וכפי שמביא שם² הידוע³⁰ בפירוש לשון הכתוב³¹ "ישראל נושע בהוי' תשועת עולמים" — שהענין ד"תשועת עולמים" הוא כאשר ישנו הענין ד"נושע" לשון יחיד, היינו, שכל בני"הם בהתאחדות.

ולכן, גם ה"התעוררות לחיזוק התורה והיהדות" היא ביתר שאת וביתר עוז, ועד שמגיעת "בכל אתר ואתר", היינו, שבכל מקום שבו נמצאים יהודים, ניכר ונרגש שבמקום פלוני נערכה התוועדות מתוך התעוררות וקבלת החלטות טובות בנוגע ל"חיזוק התורה והיהדות".

וכדי שההתעוררות תהי' במלוא תקפה, עד "בכל אתר ואתר" — הרי זה ע"י קביעת היום ("לקובעו"), כי, קבוע אינו בטל³², היינו, שלמרות שינויי המקום והזמן, והעובדה שהוא רק מיעוט — אינו בטל לעולם.

וקביעת היום מתבטאת בענין ההתוועדות — שמתאחד עם כל

(31) ישע"י מה, יז.

(32) ראה גם שיחת י"ב תמוז תש"כ סל"ה

(תו"מ חכ"ח ע' 218). וש"נ.

(28) פ"ג מ"ו. פ"ה מ"ח.

(29) סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

(30) ראה מכות כג, סע"ב ובחז"א ג

מהרש"א שם.

המסובים בהתוועדות, ובאופן שנעשה קשר (לא של היפך כו'³³, אלא) של קדושה, שמביא לידי חיזוק התורה והיהדות.

ח. והדיוק בזה — "חיזוק התורה (תחילה, ואח"כ) והיהדות": לכאורה אינו מובן: הרי "תורה" היא רק פרט ב"יהדות", שכוללת תורה ומצוות ומדות טובות וכו' וכו'?

אך הענין הוא³⁴ — שאי אפשר להתחיל ב"חיזוק היהדות" לפני שמבררים ע"פ תורה מיהו יהודי ומהי יהדות.

ובהקדמה — שכל שמתקרבים לביאת המשיח, נעשה הכל ברור, ונפרד הזכאי מהחייב, כלשון הכתוב בדניאל³⁵ בנבואת הגאולה: "יתבררו ויתלבנו ויצרפו גו'".

ובנוגע לענינו: מעולם לא שיערו שיהי' צורך בהכנת התורה כדי לידע מהי יהדות, אך לאחרונה רואים בפועל ובמוחש, שגם בענין זה "שמים חושך לאור ואור לחושך"³⁶.

ולכן צריכה להיות התחלת ההתעוררות ב"חיזוק התורה"; וכאשר התורה היא אצלו בחוזק, אזי יודעים שענין היהדות נחשב אצלו ע"פ רצון הקב"ה.

ובכללות — "שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי"³⁷, והיינו, שהוא "כופר" ומסלק את כל המציאות של "עבודה זרה לו"³⁸; דבר שאינו שייך ליהדות, שאינו קשור עם מעמד הר סיני — הרי הוא כופר בו, להיותו "זר" לו; יכולים להיות בו כל מיני מעלות וכל הענינים, אבל כיון שזהו "זר" לו, לכן כופר בזה.

ט. וזהו גם מה שהראה הענין די"ב-י"ג תמוז:

היו אז טענות שאין מקום שאדם אחד יצא במלחמה כנגד מלוכה אדירה, ואסור לו להעמיד את עצמו בסכנה, ועאכו"כ להעמיד בסכנה לא רק את עצמו, אלא את תלמידיו וכל ההולכים בעקבותיו, ועד ל"את אשר בשם ישראל יכונה" — באמרם, שע"פ יהדות אסור לעסוק בעבודה דהפצת התורה והמצוות, כיון שזה קשור עם סכנה בפועל ממש בכל יום ויום.

ובפועל הי' ענין של נצחון, ועד להפיכת הלעו"ז — כמדובר

(36) ישע'י ה, כ.

(37) מגילה יג, רע"א.

(38) ב"ב קי, א.

(33) ראה ישע'י ח, יב. סנהדרין כו, א.

(34) ראה גם לקו"ש חל"ג ע' 145 ואילך.

(35) יב, יר"ד.

כמ"פ³⁹ שהי' אז ענין מעלת הנסיון לגבי בירורים — שמלעו"ז נעשה ענין של טוב, בדוגמת "זדונות נעשו לו כזכויות"⁴⁰, שהם עצמם אישרו ומיהרו ולחצו כו', ע"ד שהי' ב"ימי צאתך מארץ מצרים"⁴¹ — "גרש יגרש אתכם"⁴², וכך הי' בכמה פרטים בנוגע לגאולה די"ב-י"ג תמוז.

י. וענין זה מביא אור, הארה והעמקה, בהבנת התוצאות — שלכל לראש צריכים להיות מוכנים עם ענין המסירות נפש.

וכפי שבעל הגאולה והשמחה ביאר בשיחת י"ב תמוז⁴³ — שאין הכוונה לחפש מסירות נפש,

— שזהו כבר ענין שאינו אמיתית עבודת ה' באמת לאמיתתו; זוהי רק עבודה פרטית, אבל לא בזה מתבטאת כללות העבודה, ועאכו"כ עבודתו של מי שיש ביכלתו לפעול על הזולת —

וכפי שמבאר שם, שזוהי מעלת אברהם אינו — שלא חיפש מס"נ;

אברהם ידע שיש לו שליחות — "ויקרא שם בשם הוי' א-ל עולם"⁴⁴, "אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא"⁴⁵, היינו, שענינו לצאת ולהכריז לעולם עד שהעולם עצמו יכריז שה' הוא "א-ל עולם",

— וכפי שמבאר רבינו הזקן בדרוש שבו מבואר העילוי דארבעים שנה⁴⁶, הדיוק ד"א-ל עולם", "ולא א-ל העולם, שהעולם הוא יש ודבר בפ"ע, והוא המחי' אותם ("בעה"ב לבירה זו"⁴⁷), אינו כן כו", כי, "אין עוד מלבדו"⁴⁸, כך, שישנו רק "א-ל", שרואים אותו (גם) ע"י ה"עולם", כפי שרואים אותו ע"י ביהמ"ק ועניני תומ"צ —

ובענין זה היתה עבודתו של אברהם, אלא, שאם הי' צורך בשביל זה בענין של מס"נ, הי' זה אצלו מן המוכן, אבל הוא לא חיפש מס"נ;

החיפוש אחר מס"נ, "מתי יבוא לידי ואקיימנו"⁴⁹ — הרי זה עבודה פרטית של נשמה, אבל, אין זה ענינו של אברהם בתור א' מג'

43) תש"ב (סה"ש תש"ב ע' 154). תש"ד

ס"ט (סה"ש תש"ד ע' 156).

44) וירא כא, לג.

45) סוטה יו"ד, סע"א ואילך.

46) לקר"ת תבוא מג, ג.

47) ראה ב"ר רפל"ט.

48) ואתחנן ד, לה.

49) ברכות סא, ב.

39) ראה ד"ה נתת ליראיך די"ב תמוז

תשי"א (תו"מ ח"ג ע' 179 ואילך). וש"נ. וראה

גם ד"ה ברוך הגומל שנאמר בהתוועדות פ"ה

(לעיל ע' 150).

40) יומא פו, ב.

41) מיכה ז, טו.

42) בא יא, א.

האבות, "אין קורין אבות אלא לשלשה"⁵⁰, כמבואר בתורה אור⁵¹ "שבחי האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור.. ולכן אומרים אלהי אבותינו אלהי אברהם וכו', אבל שאר בחינות ומעלת הצדיקים, כגון השבטים ראובן שמעון לוי.. יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדרגות אלו, משא"כ בחי' האבות צריך להיות בכל אדם כו'", ולכן נדרש מכאו"א מישראל אופן עבודתו של אברהם אבינו — לא לחפש מס"נ, אלא לחפש להכריז — "ויקריא" — ולפעול שהעולם יכריז ש"אין עוד מלבדו".

וזהו גם תוכן הענין ד"זדונות נעשו לו כזכיות" — שמהפכים את ההעלם וההסתור של העולם להכרזת אלקות, "ויקרא גו' אל עולם".

וזהו מה שפעל י"ב"י"ג תמוז (כנ"ל ס"ט"י), ובמילא הרי זו גם ההוראה לכל הדורות שלאח"ז — לידע שצריך לילך ולהפיץ "נר מצוה ותורה אור"⁵², "בכל אתר ואתר", אלא, שאינו יכול לעשות זאת לבדו, ולכן צ"ל תחילה "התוועדות", שאז "זכות הרבים מסייעתו"; וכאשר יש צורך במס"נ — אין זו מניעה, אבל, לא זו היא השליחות שלו, ואין זה הענין ד"לעשות לו ית' דירה בתחתונים"⁵³ (זהו רק פרט כו', כנ"ל בארוכה).

יא. וכל זה חוזר ומתחדש במיוחד בשנת הארבעים, שאז "קאי (אפילו) איניש אדעתי דרבי":

יש לפעול ב"חיזוק התורה והיהדות" — שלאחרי שידועים ע"פ התורה מהי יהדות, אזי פועלים בזה חיזוק.

וחיזוק אמיתי בא לאחרי הקדמה של "התעוררות" ("התעוררות לחיזוק התורה והיהדות") — שענינה הוא בפשטות, היפך השינה.

וכדי לבוא להתעוררות, שיתעורר בכל עניניו — הרי זה עי"ז שיש תחילה "התוועדות" ("התוועדות והתעוררות כו'"), שמתאחד עם בני"י שבסביבתו.

וענין זה נעשה ב"עת רצון" — שהרי תפלת הציבור היא תמיד "עת רצון", ופועלת "ענני גו'".⁵⁴

ואז בודאי "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"²⁰,

ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(54) תהלים סט, יד. וראה ברכות ח,

רע"א.

(50) שם טז, ב.

(51) ר"פ וארא.

(52) משלי ו, כג.

(53) ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז. רע"א.

כמבואר בדרוש של הצ"צ⁵⁵, דקאי על המוחין שבראש, שזהו"ע הדעת, עינים ואזנים (חו"ב), ונמשך גם ב"לב", מקום משכן המדות, ואז נמשך אח"כ בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, במחשבה דיבור ומעשה, ו"המעשה הוא העיקר"⁵⁶, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

יב. בנוגע למארז"ל "לא קאי איניש אדעתי דרבי" עד ארבעין שנין", "לדעת סוף דעתו ותבונתו" "וחכמת משנתו" — ועד"ז בנדו"ד, במלאות ארבעים שנה לגאולה — יכולים לכאורה לפרש פשטות הלשון "אדעתי דרבי", שהכוונה היא רק בנוגע לתורת רבו⁵⁷.

כלומר: כשמדובר אודות דבר שכל, הנה כאשר גדלותו של הרב היא שלא בערך לגבי התלמיד, שלכן, כדי שהתלמיד יוכל לקבל את שכל הרב, צריך ליתן לו את השכל באופן מצומצם, ועד שנותן לו רק חיצוניות השכל, הרי מובן, שע"י חיצוניות השכל אינו יכול לקבל מיד "סוף דעתו ותבונתו" "וחכמת משנתו" של רבו, להיותו קטן שלא בערך אל הרב, ורק לאחרי ריבוי שנים, כשיתייגע וידייק "בהענינים ודקדוקי התיבות" אזי יבוא "לעומק פנימיות כוונתו ועצם חכמתו כו".

ועפ"ז, כאשר מדובר (לא אודות דבר שכל, אלא) אודות ראיית מאורע בעולם, כמו נס הגאולה די"ב-י"ג תמוז, וכיו"ב, שבזה לא שייך לכאורה ענין הצמצום באופן שמראים את הדבר, ולא שייך לאח"ז לדייק ב"דקדוקי התיבות" — אזי ממה-נפשך: או שתופסים מיד את הענין כמו שהוא, ואם לאו, לא שייך שיתוסף בזה לאחרי שנה או שנתיים וכו', שהרי אין כאן "תיבות" שיכולים לדייק בהם כמו ב"דעתי דרבי".

וענין זה יכול להיות בב' אופנים: (א) כיון שזהו ענין של מעשה בפועל בעולם העשי, כך, שלא שייך שיהי' בזה צמצום או לא — אזי לוקחים את הענין בשלימותו כמו שהוא, (ב) להיפך — בעולם העשי כל הענינים הם בהעלם, ולכן, מה שמקבל מיד הרי זה רק חיצוניות, וחיצוניות זו הוא מקבל בשלימותה, ואילו בנוגע לפנימיות — הנה גם ארבעין שנין לא יועילו לו לקבל זאת, אא"כ יקבל זאת ע"י לימוד ממקום אחר, אבל לא ממאורע זה עצמו.

55) ראה אוה"ת תבוא ע' תתשכב (ועוד). חמ"ד ריש ע' 302. וש"נ.
 56) ראה מכתב הנ"ל שם.
 57) ראה מכתב שבהערה 25. וראה גם תר"מ

אבל באמת אין לומר כן⁵⁶, כי:

הענין ד"לא קאי כו' עד ארבעין שנין" למדים בגמרא מזה "שנאמר⁵⁷ ואולך אתכם במדבר ארבעים שנה, וכתוב ולא נתן ה' לכם לב וגו'", והרי בפשטות הכתובים ("אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁵⁸) לא מדובר אודות ענין של תורה, אלא אודות מאורעות שאירעו בעשי' בפועל — "המסות הגדולות .. האותות והמופתים הגדולים ההם"⁵⁹, שבהם ניתוסף עילוי לאחרי "ארבעין שנין" יותר מכמו שהי' בשעת מעשה.

ויובן יותר ע"פ מאמר הבעש"ט⁶⁰ שכל דבר שיהודי רואה או שומע, הרי זה הוראה מלמעלה, מן השמים, בנוגע לעבודת ה', ונמצא, שכל ענין שקורה בעולם העשי' בחייו של איש הישראלי הוא בבחי' "תורת רבו", תורה והוראה מהקב"ה, וכדי שיהי' "קאי אדעתי דרבי", צריכה להיות ההתבוננות בזה במשך ארבעים שנה⁶¹.

אלא שבנוגע לענין של דיבור, הרי זה נעשה ע"י הדיוק "בהענינים ודקדוקי התיבות", אבל כמו"כ יכולים לעיין ולדייק גם בפרטי המאורעות הקשורים עם "האותות והמופתים הגדולים ההם", וכיו"ב בכל דור ודור, בנוגע לראיית השגחה פרטית על כל צעד וצעד, אע"פ ש"אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו"⁶².

יג. ויש להוסיף ולבאר עוד ענין — תירוץ על קושיא גדולה ביותר: הענין ד"קאי איניש אדעתי דרבי" ביחס לגאולה בשנת תרפ"ז שייך לכאורה רק למי שכבר הי' בר'דעת בעת ההיא, ומאז היו לו ארבעים שנה להתבונן בזה, ולכן, לאחרי ארבעין שנין "קאי אדעתי דרבי" בכל הקשור למאורע זה; משא"כ אלו שנולדו לאחרי כן, או שלא היו אז במעמד ומצב שהיו יכולים לשמוע אודות מאורע זה, מאיזו סיבה שתהי', ושמעו אודותיו רק לאחר זמן — הנה אצלם יהי' המנין דארבעים שנה (כפשוטו, כמו בפסוק "ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר") לאחרי משך זמן רב.

ולכאורה, הדרישה והתביעה שצ"ל "לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" היא בנוגע לכל אחד ואחד.

וראה גם מכתב הנ"ל (שם ע' שנו). וש"נ.
61 ראה גם לקו"ש דלקמן (סי"ד) בפנים
ע' 166 (משיחה זו).
62 נדה לא, א.

57 תבוא כט, ד.
58 שבת סג, א. וש"נ.
59 שם, ב.
60 ראה כתר שם טוב בהוספות סרכ"ג
ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

אך הביאור בזה הוא — בפשטות:

כאשר ישנו אחד שהי' אז בעל שמיעה, אלא שלא לקח את הענין לעומקו, ולאחרי ארבעין שנין בא למעמד ומצב ש"קאי אדעת' דרבי" — אזי ביכלתו למסור לכל אלו שנמצאים בסביבתו את עצם פנימיות הכוונה שהשיג ב"דעת' דרבי".

כלומר: קודם ארבעים שנה — אין אף אחד שהגיע לזה; אבל לאחר שעברו ארבעים שנה וישנו אחד ש"קאי אדעת' דרבי" — יכול הוא למסור לכולם מה שהשיג ב"דעת' דרבי".

וענין זה מוכרח מהפרשה גופא:

כאשר משה רבינו אמר לבנ"י בשנת הארבעים ש"לא נתן ה' לכם לב לדעת גו' עד היום הזה", וכפירוש רש"י, "שאינן אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה, ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום עד היום הזה, אבל מכאן ואילך יקפיד, לפיכך ושמרתם את כל דברי הברית וגו'" — הרי דברים אלו נאמרו גם לאלו שהיו אז בני ל"ט שנה, וגם פחות מזה, ולא רק לאלו שבשעה שאירעו "האותות והמופתים הגדולים ההם" היו כבר לאחר בר-מצוה, ובמילא הוצרכו להיות בשנת הארבעים לכל-הפחות בני נ"ג שנה — שזהו היפך פשטות הכתובים.

ועכצ"ל בפירוש פשוטם של כתובים — שלאחרי שעברו ארבעים שנה מאז שאירעו "האותות והמופתים", ישנו מישהו שכבר יש לו "לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", ולכן, גם אלו שעדיין לא נולדו אז, או שעדיין לא היו שייכים לדעת לראות ולשמוע, יכולים הם לשאול אותו ולשמוע ממנו ("גיי און פרעג ביי אים"!).

וכן הוא פשטות הענין בנוגע לפועל — שהכוונה בהמדובר אודות הענין ד"קאי אדעת' דרבי" בנוגע ל"ב"י"ג תמוז היא גם בנוגע לאלו שהם רק בני ל"ט שנה!

ואדרבה: ישנו מי שהוצרך להתייגע בעצמו במשך ארבעים שנה, ומובן, שזוהי גיעה עצומה להתעמק במשך ארבעים שנה במאורע שאירע בעבר, בה בשעה שטבע בני-אדם לרצות שיהי' בכל יום ענין חדש; אבל מי שהוא רק בן ל"ט שנה — אינו צריך להתייגע על זה, אלא נותנים לו דבר המוכן (הוא רק צריך לבוא ולבקש, לשמוע ולקלוט — "הערן און דערהערן"⁶³), וכיון שכן, הרי עאכו"כ שאליו מכוונים הדברים

(63) ראה שיחת י"ב תמוז תרצ"ט ס"ד (סה"ש תרצ"ט ע' 343). ושי"נ.

ובעיקר, ודורשים ממנו כל הענינים שצריכים להיות לאחרי שישנם במציאות ה"ארבעין שנין".

יד. אך עדיין ישנו מי שטוען: בשלמא בנוגע לענין שאירע בשנת תרפ"ז, יש להתבונן בו ולהגיע ל"סוף דעתו ותבונתו" "וחכמת משנתו"; אבל בנוגע להוראות שקיבל מבעל השמחה והגאולה בהיותו בארה"ב, עד ליום שלפני ההסתלקות בשנת תש"י — עדיין לא עברו ארבעים שנה, כך, שיש לו עוד זמן להתיישב בדעתו.

ובכן, גם בענין זה יש ללמוד מפשטות הכתובים:

המשך הביאור, שבפרשה מדובר גם אודות מאורעות שעדיין לא עברו ארבעים שנה מאז שאירעו, וכן מה שמכאן ואילך יקפיד עליכם המקום גם על ענינים שנאמרו בסוף הארבעים שנה —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁶⁴ בלקו"ש חל"ד ע' 164.

ומזה מובן, שכאשר ישנו ענין אחד שבו מגיעים ל"סוף דעתו ותבונתו" "וחכמת משנתו" של רבו, עליו לעסוק גם בכל הענינים שלאח"ז כמו לאחרי שכבר הגיע ל"סוף דעתו ותבונתו" "וחכמת משנתו", כיון שישנה נקודה מסויימת שבה נעשה שכלו כמו של הרב.

כל זמן שאין ערך ביניהם, שהוא אינו אלא תלמיד קטן, ושכל הרב שלא בערך אליו — אזי לא שייך שיקפידו עליו; אבל כאשר ישנו ענין אחד שבו השתווה התלמיד עם "דעתי דרבי", לא רק בחיצוניות אלא גם בפנימיות, ולא רק בפנימיות סתם, אלא באופן שהגיע ל"סוף דעתו ותבונתו" "וחכמת משנתו" — הרי כיון שנתאחד ב"יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו כו"⁶⁵ עם שכל הרב, ועי"ז גם עם הרב עצמו, הנה גם בענינים אלו שמהם לא עברו עדיין ארבעים שנה, צריך לעסוק לא רק מצד השכל, אלא מצד ההנחה בעצם, בהתאם לעצם פנימיות כוונת הרב.

והענין בזה — שכאשר ישנה מסירה ונתינה אל הרב, אזי בדרך ממילא נעשים אצלו כל הענינים כפי הכוונה, כיון שזה קשור עם העצם שלו, ש"לוקח" את עצם פנימיות כוונת הרב, ומצד העצם, אין צורך בהבנה והסברה בשכל, אלא בדרך ממילא נעשה כן.

וכמדובר כמ"פ⁶⁶ — מתבטא הדבר גם בהלכה: ע"פ הלכה, בהמה

66) ראה תו"מ ח"ז ע' 41. חכ"ז ע' 102.
 חל"א ע' 38. חל"ז ע' 197. חל"ט ע' 292.
 ח"מ ע' 49 בשוה"ג. חמ"ב ע' 114. ע' 225.
 הערה 296.

64) בשילוב שיחות ש"פ וישלח וי"ט
 כסלו תשכ"ט.
 65) ראה תניא פ"ה.
 66)

שקופצת לאש, היא בהמה משוגעת, ובעלי' פטור מכמה ענינים בנוגע לשמירתה⁶⁷. ולכאורה אינו מובן: הרי מדובר אודות מציאות כזו שע"פ דין אינה אלא "בהמה", וא"כ, מה כ"כ מושלל שתקפוץ לאש?! והתירוץ לזה — שכיון שאש היא סכנת חיים, לכן, גם כאשר מדובר אודות בהמה, הנה אם היא רק "בהמה נורמלית", לא יתכן שתקפוץ לאש. ודוגמתו בנמשל בנוגע להנהגת האדם כו', אא"כ ישנו זה שמעלים ומסתיר כו', ונדמה לו שעדיין לא נפרד⁶⁸, אלא נמצא באחדות עם מקור החיים שלו.

וזוהי הפעולה ד"ארבעין שנין" — להסיר את המחיצה והבדל הערך שבינו לבין הרב, כך, שמתאחד עמו להיות דבר אחד, ומרגיש שזהו חייו, ואז הרי זה פועל גם בחלק שממנו לא עברו עדיין ארבעים שנה, שגם בענין זה אינו יכול להיפרד ממקור חיותו, כיון שנרגש אצלו שזהו כמו לקפוץ לאש!

וכמו בפשטות הכתובים, שלאחרי שבנ"י נוכחו ע"י "האותות והמופתים הגדולים ההם" שאירעו לפני ארבעים שנה שצריך להיות הענין דהקדמת נעשה לנשמע⁶⁹, והנחה זו חדרה אצלם באופן ד"לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", אזי יקפיד הקב"ה גם על המצוות שניתנו בסוף שנת הארבעים.

טו. אמנם, עדיין נשארה בזה הגבלה מסויימת — שצריך להיות לכל-הפחות ענין אחד שממנו עברו כבר ארבעים שנה.

אך על זה ישנו הפירוש במארו"ל "לא קאי איניש אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין" שנתבאר בתוס'.

ועפ"ז יתבאר גם הדרוש בלקוטי תורה, שבא בהמשך (ולא בסתירה ח"ו) לפירוש הגמרא, וכפי שיתבאר לקמן (סי"ז ואילך).

טז. ובהנוגע לעניננו:

כאמור לעיל, ישנם כאלו שיכולים לטעון, שבשלמא הענינים הקשורים עם שנת תרפ"ז, עליו לקיים; אבל בנוגע לענינים הקשורים עם התקופה שלאח"ז, עד ליו"ד שבט תש"י — עדיין יש לו זמן עד שיעברו ארבעים שנה.

ועל זה בא המענה מכללות הפרשה הנ"ל, שכיון ש"אתם ראיתם

67) ראה ב"ק סא, ב (במשנה) ובפרש"י ובסמ"ע שם.

68) ראה תניא פי"ד. (פירוש הבי'). שם כב, ריש ע"ב ובתוד"ה והי'.

69) שבת פח, א. ש"ע חו"מ רספ"ג ובסמ"ע שם. סוסי"ח

גו' האותות והמופתים הגדולים ההם", וכבר עברו ארבעים שנה, שאז "קאי איניש כו'" בעצמו, וגם באופן ש"נתן הוי' לכם" מלמעלה — הרי זה פועל שתהי' אותה גישה ואותו "שטורעם" גם בנוגע לכל הענינים שלאח"ז, כיון ש"ניתנו מרועה אחד"⁷⁰, לה"אחד" שישנו בכאו"א מישראל, לתלמידי תלמידי וההולכים באורחותיו, ול"את אשר בשם ישראל יכונה", על מנת לקיימם מתוך שמחה וטוב לבב (כרצון בעל הגאולה), ו"המעשה הוא העיקר"¹⁶.

* * *

יז. על הפסוק⁷¹ "ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אליהם אתם ראיתם גו' המסות הגדולות אשר ראו עיניך גו' ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות וגו'" — כותב רבינו הזקן בלקו"ת⁴⁶: "והוא תמוה, דמתחלה אמר אתם ראיתם כו', ואח"כ אמר ולא נתן כו' ועינים לראות וכו'". ומתריך⁷², ש"עד עתה הייתם אתם הרואים כו', ע"י אתערותא דלתתא, אבל ולא נתן ה' כו', פי' בחי' . . שנותנים מלמעלה שלא יכול נברא להשיג ע"י אתערותא דילי" (ע"כ תוכן הדרוש בלקו"ת על הפסוק).

ולכאורה הרי זה היפך פירוש הגמרא, "שנאמר ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר, וכתוב ולא נתן ה' לכם לב וגו' . . שמע מינה לא קאי איניש אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין", שמשמעות הענין היא כפשוטו (כמבואר בהדרושים שמבארים מאמר חז"ל זה²⁵), שכל זמן שלא עוברים ארבעים שנה, אין ביכולת האדם לעמוד על עומק דעתו ותבונתו וחכמת משנתו של הרב?

יח. ויובן ע"פ דברי התוס' שם:

בהתחלת הסוגיא⁷³: "תנו רבנן, מי יתן והי' לבכם זה להם"⁷⁴, אמר להן משה לישראל כפויי טובה כו', בשעה שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והי' לבכם זה להם, הי' להם לומר תן אתה", ומסיים: "אף משה רבינו לא רמזה להן לישראל (לתוכחה זו) אלא לאחר ארבעים שנה כו'" (אמר להם, ולא נתן לכם לב לדעת, שתהיו יודעים לשאול מה הי' מבקש מכם [אלמא] אף משה רבינו לא נזכר לתת על לבו דבר זה עד מ' שנה).

ובתוס' שם: "פירש"י שאף משה לא נזכר. וא"ת, אמאי כעס משה

(73) ע"ז ה, רע"א ואילך (ובפרש"י).

(74) ואתחנן ה, כו.

(70) חגיגה ג, ריש ע"ב.

(71) תבוא כט, א ואילך.

(72) שם מד, א"ב.

על ישראל, הלא גם הוא לא נזכר? וי"ל, שלפי שהוא לא הי' צריך לתפלה זו, לא נתן לב עד מ' שנה דקם אדעתי' דרבי', אבל ישראל שהיו צריכין לתפלה זו, הי' להם להתבונן מאותה שעה, שהרי כבר חטאו בעגל ובמרגלים. ור"י פי', שמשה לא הקפיד עליהם על דבר זה עד מ' שנה, כי הי' סבור דלסוף מ' שנה יעמדו על דעת קונם ויאמרו אתה תן, ולא הי' בדעתו שהיו מניחים לומר אותו משום כפיית טובה, אבל כשעברו ארבעים שנה שראה שהי' להם לדעת, הבין עליהם שהיו מניחין בשביל כפיית טובה (שלא רצו לומר אתה תן לפי שלא היו רוצים להחזיק לו טובה בכך), ואז הוכיחם".

ובכ"ן⁷⁵:

לפי תירוץ הב' בתוס', הוצרכו הן משה והן בני' להמתין ארבעים שנה כדי להגיע למעמד ומצב ד"קאי אדעתי' דרבי'" (אלא שלאחר ארבעים שנה, כשראה משה "שהי' להם לדעת, הבין עליהם שהיו מניחין בשביל כפיית טובה כו"); אבל לפי תירוץ הא', טען משה לבני' ש"הי' להם לומר תן אתה", לפי שלא הוצרכו להמתין ארבעים שנה שיהי' להם "לב לדעת גו'", אלא "הי' להם להתבונן מאותה שעה", כיון שזהו ענין שהי' צ"ל נוגע להם ("שהיו צריכין לתפלה זו"), "שהרי כבר חטאו בעגל ובמרגלים" בגלל שהי' חסר אצלם הענין ד"לב לדעת גו'" (משא"כ משה רבינו ש"לא נזכר לתת על לבו דבר זה עד מ' שנה" — כיון ש"לא הי' צריך לתפלה זו", שהרי לא נכשל ח"ו בחטא העגל והמרגלים, ולכן לא הי' חסר אצלו הענין ד"לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" בנוגע ל"האותות והמופתים הגדולים ההם"; הוא הי' מונח בענינים אחרים — "זכרו תורת משה עבדי"⁷⁶, וענין זה לא הי' נוגע ולא שייך לעבודתו).

המשך הביאור, שכאשר מדובר אודות ענין שנוגע בעצם ענינו של האדם⁷⁷, אזי "קאי אדעתי' דרבי'" גם לפני ארבעים שנה⁷⁸, וע"ד פתגם אדמו"ר מהר"ש⁷⁹ ש"כאשר הענין נוגע הנה גם חלושי הדעת (כמו שפחה

(75) ראה גם לקמן ס"מ.

(76) מלאכי ג, כב. וראה שבת פט, א. שמור פ"ל, ד. וש"נ.

(77) כמו בדוגמא הנ"ל — שלא להיפרד מאחדות ה', אלא להיות "עודנו ביהדותו" באמיתית הענין.

(78) משא"כ כאשר הרב לומד עם התלמיד דבר שכל שהוא שכלו של הרב (דעתי' דרבי'), שאינו בערך לחייו של התלמיד, שכלו

ועניניו, והיינו, שאין זה ענין שנוגע לעצם קיומו, אלא לימוד דבר שכל בלבד [במשך הזמן יהי' זה העצם שלו, אבל לעת עתה לא הגיע עדיין למדריגה זו], אזי הסדר הוא ש"לא קאי אינש אדעתי' דרבי' עד ארבעין שנין".

(79) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ג ע' רצ (נעתק ב"היום יום" ט אלול). וראה גם תו"מ חל"ט ע' 163. וש"נ.

חרופה) ממציאים שכליים עמוקים" (טענות כאלו ש"מדברים בזה תנאים ואמוראים והגאונים")⁸⁰ — נכלל בלקו"ש הנ"ל ע' 6-165.

יט. ובהנוגע להמדובר לעיל:

אפילו מי שנמצא במסיבה שאין בה אף אחד שעבר את ה"ארבעין שנין" מאז שאירעו "האותות והמופתים הגדולים ההם" — הנה גם עליו מוטלת כל האחריות, ויש לו את הנתינת כח והיכולת למלא זאת בפועל, גם אם הוא רק שמע על זה לפני יום אחד, או אפילו בו ביום; הוא רק צריך לדעת ולהכיר שזהו ענין שנוגע לו, כיון שזהו עצם הקיום ועצם החיות שלו, ואז יגיע לעצם פנימיות הכוונה.

וכיון שזהו ענין הקשור עם תורה שנקראת "תורת חסד", הנה אע"פ שכל ענין בתורה צריך להיות באופן ד"יגעת"⁸¹, הרי זה גופא נעשה באופן של חסד, ועד לטוב הנראה והנגלה, והיינו, שזוהי רק יגיעה שכלית ורוחנית כו' (אע"פ שגם זו יגיעה), אבל באופן של מנוחת הגוף, ללא ענינים המבלבלים מצד הגוף ונה"ב, ועאכו"כ לא מצד העולם שמסביבו.

והענין בזה:

בדרך כלל, הנה הענין ד"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו"⁸² קשור עם המעמד ומצב דארבעה שחייבים להודות²⁶, שדוקא לאח"ז יכולים להתעסק בענין ההודאה כו'; אבל ישנו אופן שלאחרי שכאו"א עושה את התלוי בזה, מסיר ומבטל הקב"ה את כל ד' הענינים שמעכבים ומבלבלים (כפי שמבאר בעל השמחה במאמר של י"ג תמוז ד"ה הגומל לחייבים טובות⁸³, שעתה מלאו "ארבעין שנין" לאמירתו), כך, שיכולים להתחיל מיד להתעסק בהענין ד"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו".

וזוהי גם ההכנה לימות המשיח וביאת המשיח — כפי שפוסק הרמב"ם⁸⁴ ש"לא נתאוו החכמים . . ימות המשיח לא כו' (מצד עשירות וכיו"ב) אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה ולא יהי' להם נוגש ומבטל", והיינו, שתהי' מנוחה ושלחה, ולא יהיו סיבות וענינים המבלבלים, ואז, לא יהי' מעמד ומצב של מנוחה בענינים רוחניים, אלא

נופלת מיד על סברא זו.

(81) מגילה ו, ריש ע"ב.

(82) תהלים קז, א. קיח, א.

(83) סה"מ תרפ"ז ס"ע רח ואילך.

(84) הל' מלכים פ"ב ה"ד.

(80) ויתירה מזה: תנא ואמורא — הי' צריך להשתמש בדקות שכלו ועומק סברתו עד שהגיע לסברא זו, ואילו שפחה חרופה, כיון שזהו ענין שנוגע לעצם קיומה, הנה ללא יגיעה מיותרת, וללא זיכוך המוח והשכל,

אדרבה: "תרבה הדעה והחכמה כו"⁸⁵, ויתעסקו ביגיעה גדולה בלימוד התורה, אלא שיהי' זה ע"ד היגיעה בתלמוד ירושלמי, ללא ריבוי שקו"ט כו', שהרי הלימוד יהי' בתורתו של משיח, ע"ד פנימיות התורה עתה, ש"לית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת כו"⁸⁶,

ומתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף יקויים היעוד "ילכו מחיל אל חיל"⁸⁷, עד "כמים לים מכסים", "כי מלאה הארץ דעה את הוי"⁸⁸.

וכל זה "תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁸⁹ — שכאשר גם עתה, כשישנם עדיין מקצת מהבלבולים, אינו מתחשב בהם, ואינם מבלבלים אותו, וממשיך ללמוד ולשגשג בעניני תומ"צ "מחיל אל חיל", כאילו כבר נתבטלו כל הבלבולים, ובלשון המכילתא⁹⁰: "כאילו כל מלאכתך עשויו" — הרי זה מביא להליכה "מחיל אל חיל" שתהי' בביאת משיח צדקנו, מתוך הרחבה, ו"כמים לים מכסים".

* * *

כ. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות.

* * *

כא. בנוגע לסדרם⁹¹ של הארבעה שחייבים להודות (שהרי גם סדר בתורה הו"ע של תורה⁹²), ישנם שינויים בין הסדר שבו נזכרו בפסוק במזמור תהלים, להסדר שבו נזכרו בגמרא²⁶, כמובא בדברי הגאונים⁹³, וכן בפ"י התוס'⁹⁴ (ויש חילוקי דעות ביניהם⁹⁵).

ובמאמר ד"ה ברוך הגומל [הב'⁹⁶], שבו נתבארו ובארוכה יותר הענינים שבמאמר הא', וכפי שיתבאר בשבת הבאה בעז"ה⁹⁷], מביא בעל הגאולה והשמחה ענין זה בלשון הטור והשו"ע⁹⁸: "ארבעה צריכים להודות כו', וסימנך, וכל החיי"ם, חולה, יסורים, ים, מדבר, ידוך סלה" (וכבר הובא סימן זה עוד לפני הטור — בהגהות מיימוניות⁹⁹).

85) שם ה' תשובה ספ"ט.	תושבע"פ, כלל לשונות בתחלתו (תב, ב).
86) זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונת' רב האי גאון — הובא בפ"י יונה ז"ל.	93) רב האי גאון — הובא בפ"י יונה ז"ל.
87) תהלים פד, ח.	94) שם ד"ה ארבעה.
88) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם שם.	95) ראה גם פרישה לטור או"ח רסרי"ט.
89) תניא רפל"ז.	96) סה"מ שם ע' ריא.
90) יתרו כ, ט. הובא בפרש"י עה"פ.	97) שיחת ש"פ פינחס ס"י ואילך (לקמן ע' 238 ואילך). וש"נ.
91) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 20 ואילך, ובהערה 32 שם.	98) שם.
92) ראה פסחים ו, ב. של"ה חלק	99) לרמב"ם ה' ברכות פ"י ה"ח.

ובפרישה כתב⁹⁵: "לכאורה הי' נראה לי יותר לפרש שהחיי"ת הוא סימן על חבוש, והיו"ד ר"ת יסורין רומז לחולה, כי אף שגם הבית אסורין הוא ע"י יסורין דחבישה . . מ"מ, תיבת יסורין לחוד איננו מיוחד ליסורין דבית האסורין, כמו שהוא מיוחד לחולה".

ולהעיר, שבטור שלפנינו הגירסא היא "חבוש יסורין ים מדבר", וכנראה שזהו בגלל המדפיסים ("בחור-הזעזער") שעשו כפי ראות עיניהם כו', אבל, כפי שרואים גם מדברי הפרישה, הגירסא הנכונה בטור היא — כפי שמביא רבינו במאמרו — שהחיי"ת הוא ר"ת "חולה", ולא "חבוש".

ובביאור הצורך בנתינת סימן (אף שלא נימנו אלא ארבעה בלבד) — כתב הב"ח⁹⁸: "נראה דקא יהיב סימנא לפי דבגמרא קאמר בסתם, ארבעה צריכין להודות יורדי הים והולכי מדבריות כו' . . להכי קא יהיב סימנא וכל החיי"ם יודוך סלה, לאורויי דהני ארבעה כולהו דרמיזי בתיבת חיים, אין להם להודות אלא כשניצולו מן המות והגיעו לחיים, דהיינו יורדי הים כשעלו והולכי¹⁰⁰ מדברות כשיגיעו לישוב, דומיא דחולה וחבוש" (שבהם נתפרש בגמרא "חולה ונתפא . . חבוש בבית האסורים ויצא").

ולהעיר:

ביאור הנ"ל בטעם הצורך בסימן — הי' מתאים אילו הסימן הי' מופיע בגמרא, ששם נאמר "יורדי הים והולכי מדברות" סתם, ולכן יש צורך בהסימן ללמדנו שהכוונה היא יורדי הים כשעלו והולכי מדברות כשיגיעו לישוב; אבל סימן זה הובא בטור, אף ששם נתפרש להדיא "יורדי הים כשיעלו ממנו והולכי מדברות כשיגיעו לישוב"!

ועכצ"ל הפירוש בדברי הב"ח, שבהוספת הסימן מביא הטור ראי' לדבריו שהחיוב דברכת הגומל ביורדי הים אינו אלא "כשיעלו ממנו", וכן בהולכי מדברות "כשיגיעו לישוב" דוקא (אף שיש מקום לברך כשנמצאים עדיין בים ובמדבר, על כל יום ויום שעובר בשלום) — כדמוכח מהסימן "וכל החיי"ם יודוך סלה", "דהני ארבעה כולהו דרמיזי בתיבת חיים" שו"ם, ש"אין להם להודות אלא כשניצולו מן המות והגיעו לחיים".

כב. ויש לומר בדרך אפשר, שמסימן זה למדים כמה הלכות:

סימן זה מורה שהענין ד"יודוך סלה" צריך להיות קשור עם ענין ה"חיים". ולכן, החיוב דברכת הגומל בהציאה מבית האסורים הוא רק על "מי שהי' חבוש בבית האסורים על ידי עסקי נפשות", כמ"ש רבינו הזקן בסדר ברכת הנהנין¹⁰¹ ("או על עסקי ממון אם הי' מעונה בכבלי ברזל"¹⁰², כמבואר בשער הכולל¹⁰³ המקור לזה), כיון שזוהי סכנה הקשורה עם ענין החיים.

ועוד ענין בזה — שעפ"ז יובן גם הדיוק ד"וכל החיים יודוך":

בסדר ברכת הנהנין¹⁰⁴ כותב רבינו הזקן: "יש אומרים שאין מברכין הגומל אלא על ארבעה שמנו חכמים בלבד, ויש אומרים שהוא הדין לכל מי שהי' בסכנה וניצול, כגון שנפל עליו כותל וכו'", כפי שמביא עוד דוגמאות, "כולם חייבים לברך הגומל, כל שהי' חשש סכנת נפשות", ומסיים ופוסק: "וכן נהגו".

וזהו מה שניתוסף ע"י הסימן "וכל החיים יודוך סלה" — שלא רק הארבעה שמרומזים בר"ת ד"חיים", אלא "כל החיים", כל אלו שהם בדוגמת ה"חיים", "יודוך סלה".

זאת ועוד:

רבינו הזקן פוסק בסדר ברכת הנהנין¹⁰⁵: "אין לברך עד שיצא מהסכנה לגמרי, לפיכך לא יברך החולה עד שיחזור לבוריו לגמרי" (ועד"ז בנוגע לבית האסורים, יורדי הים והולכי מדבריות).

וגם ענין זה מרומז בסימן "וכל החיים יודוך סלה" — שחיוב ההודאה הוא כאשר נתתקן לא רק מקצת מן החיים, אלא "כל החיים", שענין החיים הוא בשלימותו.

כג. ומזה מובן גם בנוגע לפנימיות הענינים — כמדובר כמ"פ¹⁰⁶ שנגלה דתורה קשורה עם פנימיות התורה:

מבואר במאמר ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות¹⁰⁷, שענין זה קשור עם מלחמת היצר, כמארז"ל¹⁰⁸ "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר¹⁰⁹ צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו". והרי ענין הפסק החיות הוא לא רק בג' הענינים שבהם ישנו הציווי

(101) פי"ג ס"ב.

(102) ראה גם שיחת י"ב תמוז תשכ"א

סי"ב (תו"מ חל"א ע' 114).

(103) פכ"ג ס"ב.

(104) שם ס"ז.

(105) שם ס"ה.

(106) ראה גם לעיל ע' 126. וש"נ.

(107) סה"מ שם ע' רט. ע' ריג.

(108) קידושין ל, ב. וש"נ.

(109) תהלים לז, לב.

"יהרג ואל יעבור"¹¹⁰, ולא רק בענינים שיש עליהם עונש מיתה, בידי אדם או בידי שמים, אלא כמבואר בתניא¹¹¹ שבכל ענין של עבירה על רצון העליון, אפילו בדקדוק קל של דברי סופרים, הנה בשעת מעשה נפרד האדם ממקור החיים.

וזהו הדיוק "וכל החיים יודוך סלה" — שצריך לידע שכל ענין ש"צופה רשע לצדיק", הרי זה כדי "להמיתו".

ולא כדעת הטועים לחשוב ש"עודנו ביהדותו"¹¹², כיון שעבר רק על דקדוק קל של דברי סופרים, או אפילו יותר מזה — אבל רק על מצוה מדרבנן וכיו"ב, אבל לא עבר על ענין שיש בו עונש מיתה, אשר, ע"פ המבואר בתניא¹¹² ש"לפי ערך .. הפגם כך הם חילוקי בחי' המירוק והעונש כו", הרי מזה גופא מוכח לכאורה שכאשר אין עונש מיתה, אזי גם הפגם אינו באופן של מיתה — הנה זהו רק בנוגע לתוצאה לאח"כ, אבל בשעת מעשה ה"ה נפרד ממקור חיותו, דכיון שחסר הענין ד"אתם הדבקים בהוי' אלקיכם" (שהרי אינו יכול להיות דבוק בהוי' בשעה שעושה היפך רצונו), אזי חסר גם הענין ד"חיים כולכם היום"¹¹³.

כד. ויש לבאר גם סיום הסימן — "יודוך סלה":

לכאורה אינו מובן:

ברכת הגומל — מברכים רק פעם אחת, ואי אפשר לברך הגומל ב' פעמים על אותו ענין. ואעפ"כ, בסימן על ברכת הגומל — "וכל החיים יודוך", מוסיפים "סלה", ש"כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק"¹¹³, וכמו "יהללוך סלה", שפירושו, שבכל יום צריכים להתפלל ולהלל לה', והרי אם יברך הגומל בכל יום על נס שאירע לו ביום אחד — הרי זה היפך הכוונה?

אך הענין הוא — שכאשר ישנו הענין ד"יודוך" פעם אחת, הרי זה צריך להיות באופן ד"סלה", היינו, שהדבר פועל ומשפיע עליו באופן ש"אין לו הפסק".

כה. ומוסיף לבאר במאמר¹¹⁴:

"דהנה כתיב¹¹⁵ אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם, פי', דהנביא מתמה ואומר לישראל, הלא אתם רואים כי הוא ית' אינו משנה

(113) עירובין נד, א.

(114) סה"מ שם ס"ע רי ואילך. ע' רטז.

(115) מלאכי ג, ו.

(110) סנהדרין עד, א.

(111) פכ"ד.

(112) שם (בהגהה).

הבטחתו כאמור כי לא יטוש הוי' עמו ונחלתו לא יעזוב¹¹⁶, וכל א' רואה השגחה אלקית במוחש, וכמאמר¹¹⁷ כבשה א' בין ע' זאבים והיא משתמרת, א"כ, למה אתם בני" לא כליתם, מדוע אין אתם נמשכים אחר התומ"צ בכלות הנפש"?!

והענין בזה:

גם כאשר נמצאים במעמד ומצב שנקראים "בני יעקב" (כלשון הכתוב: "ואתם בני יעקב לא כליתם"), ע"ש "ידו אוחזת בעקב גוי"¹¹⁸, ועד ל"עקבתא דמשיחא", אעפ"כ, כאשר מתבוננים ורואים השגחה פרטית על כל צעד ושעל, הן בחיים הפרטיים, בנוגע להצלה מד' הסכנות הנ"ל, והן בחיי כלל ישראל, שעם היות בני" כבשה אחת בין שבעים זאבים, מצילה הקב"ה מידם, שזהו לפי ש"אני הוי' לא שניתי", היינו, ששינויי הזמן והמקום אינם נוגעים בו, ולכן אין שינויים ב"ברית עולם"¹¹⁹ שכרת הקב"ה עם בני", "עם עולם"¹²⁰ — הי' צריך להיות ענין של כליון ("כליתם") וצמאון לאלקות!

וענין זה מתעורר ומתחדש מתוך "שטורעם" — כאשר רואים אות ומופת, ועד לאות ומופת גלוי לעיני בשר, כך, שאין צורך כלל בהתבוננות!

ומבאר במאמר¹²¹, ש"הסבה לזה היא טרדת הפרנסה בצוק העתים וכו'", כמבואר שם¹²² בפרטיות בנוגע לד' ענינים הנ"ל בעבודה הרוחנית. וממשיך¹²³: "אמנם כתיב¹²³ וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח וכו'",

ומסיים: "וזהו משיביעין אותו¹²⁴, דבכל נשמה ונשמה הרי יש בה השובע במה לנצח את היצה"ר ולהתגבר עליו".

ויש לבאר המשך הענינים, שע"ד שבמזמור מודגש שביטול ארבעה ענינים אלו (באופן ד"יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם"²⁷) הוא מצד ידיעת הכוונה הכללית שסוכ"ס מגיעים לגאולה האמיתית והשלימה, שזהו מ"ש¹²⁵ "יאמר גאולי הוי' אשר גאלם מיד צר ומארצות קבצם גוי",

(121) סה"מ שם ע' ריג. ע' רטז.

(122) שם ע' רטז.

(123) שמואל"ב יד, יד.

(124) נדה ל, ב.

(125) תהלים קז, ב"ג.

(116) תהלים צד, יד.

(117) נחחואמ תולדות ה. אסת"ר פ"י, יא.

ועוד.

(118) תולדות כה, כו.

(119) תשא לא, טז. אמור כד, ת. ועוד.

(120) יחזקאל כו, כ. ישעי' מד, ז.

כמו"כ הנה עוד קודם ירידת הנשמה למטה נותנים לה כחות כדי שביעה ("משביעין" מלשון שובע¹²⁶) כדי שתוכל להתמודד עם טרדות הפרנסה, והבלבולים מכל עניני העולם, ולעמוד בכל הנסיונות כו',

— וכמבואר במאמר¹²², ש"כל המניעות ועיכובים שבזה"ג הם רק נסיונות, כמ"ש¹²⁷ כי מנסה ה"א אתכם" —

ועד שבנסיון עצמו רואים את הכח האלקי שבו, ואז נעשה הענין ד"אתהפכא חשוכא לנהורא"¹²⁸, ש"זדונות נעשו לו זכיות"⁴⁰, כמבואר בתניא¹²⁹: "הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה כו'", ועד"ז מובן שדוקא ענין הנסיון מתהפך ונעשה "נס על ההרים"¹³⁰, שעומד על הר גבוה, שלא בערך למישור הארץ.

כו. וכמדובר כמ"פ — זהו ג"כ מה שראו בפועל בגאולה די"ב"י"ג תמוז:

הגאולה לא היתה באופן של הכרח מצד הלעו"ז, אלא מיד לאחרי שהתחילו מהכרח ולחץ, פעלו ש"יגרשם מארצו"¹³¹, שהם עצמם "הרעישו" למהר את יציאתו ונסיעתו מקאסטרמא וכו', וכו', כפי שראו באופן גלוי לכל.

וכמו"כ היתה הגאולה — בדוגמת גאולת מצרים — באופן ש"לא תשאר פרסה"¹³², שכאשר בעל הגאולה והשמחה העמיד תנאי שהוא נוסע רק "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹³³, ו"לא תשאר פרסה", שיקח עמו כל מה שרוצה, הנה בתחילה שלחו מישהו לחתום לאחרי שיבחן ויבדוק כו', אבל כאשר בעל הגאולה והשמחה הודיע לו, ע"י שליח, שאין לו מה לבחון ולבדוק, כיון שהוא מוכרח ליקח עמו את כל הכתבים והספרים וכו' וכו' — הנה לאחרי שטילפן אל המקור (לפי שלא רצה להחליט בעצמו, כיון שצריך את הסכמת השר שלמעלה), אמרו לו, שיחתום כו', וימלא את רצון הצדיק בהנסיעה ושחרור וגאולה באופן ש"לא תשאר פרסה"¹³⁴.

וכאמור כמ"פ, שכל עניני הנשיא — נשיא אמיתי — פועלים על

בשלח ע' תרסה. שה"ש ע' כט.

(131) ס"פ שמות.

(132) בא יו"ד, כו.

(133) שם, ט.

(134) ראה גם שיחת י"ג תמוז תשכ"ב

ס"ל (תו"מ חל"ד ע' 158). וש"נ.

(126) סה"מ שם ע' רט. ע' ריג.

(127) פ' ראה יג, ד.

(128) ראה זח"א ד, א. תניא ספ"י.

(129) פ"ז.

(130) סהמ"צ להצ"ע עג, א — ע"פ לשון

הכתוב ישע"ל, יז. וראה ב"ב רפ"ה. אוה"ת

הדור כולו, ועאכו"כ אותם ענינים שנעשו בפירסום הכי גדול, וכאמור לעיל ש"ברשות הרבים" של הלעו"ז הי' הפירסום שצ"ל "ובני ישראל יוצאים ביד רמה"¹³⁵, כך, שגאולה זו היא הכנה וכלי לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,

— כדברי בעל הגאולה והשמחה, שע"י "לאלתר לתשובה" יהי' "לאלתר לגאולה", ובאופן שהקב"ה יבעיר את כתלי הגלות¹³⁶, כנוסח ה"קול קורא" הידוע¹³⁷ —

שגם היא תהי' באופן שיוציאו מהגלות את כל ניצוצות הקדושה, "לא תשאר פרסה", נוסף לכך שבודאי תהי' היציאה "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו",

בטוב הנראה והנגלה, ובעגלא דידן, למטה מעשרה טפחים, ע"י משיח צדקנו.

* * *

כז. ישנם השואלים:

מדובר אודות מאורע שאירע לפני ארבעים שנה, ובינתיים עברו (לא שנים נורמליות, שבהם אירעו רק דברים פשוטים ורגילים, שהורגלו אליהם מדורי דורות, אלא) שנים כאלו שבהם אירעו מאורעות יוצאים מן הכלל לגמרי, שאף פעם לא שיערו — כפי שאירע דוקא בדור זה, ובעשיריות השנים האחרונות — הן בנוגע לצד הלא טוב שבזה, והן בנוגע לנסי ה' הגלויים שראו בהצלת נפשות ממש של שארית הפליטה בימים ההם, ושארית הפליטה בזמן הזה.

ולכאורה אינו מובן כלל: מהו ענין הזכרון על מאורע שאירע לפני ארבעים שנה, שאז דובר לכאורה אודות אדם אחד, אם כי מורם מעם — בה בשעה שבינתיים אירעו ענינים כאלו שלכאורה הם שלא בערך בכמות וגם באיכות, שהרי בנוגע לדיני נפשות אי אפשר לחלק בין גדול בישראל לפשוט שבפשוטים, ובענין פיקוח נפש שדוחה את כל התורה כולה¹³⁸, אין חילוק אם מדובר אודות קטן שאין למטה הימנו או גדול שאין למעלה הימנו, כיון "שאיין¹³⁹ דוחין נפש מפני נפש"?!

(137) ראה אג"ק שם. ע' תל ואילך. וש"נ.

(138) ראה יומא פג, א ואילך. וש"נ.

(139) סנהדרין עב, ב. וש"נ.

(135) בשלח יד, ח.

(136) ראה אג"ק שלו ח"ו ע' שעב (נעתק

ב"היום יום" בתחלתו).

כח. ובכן — כל ענין מתחיל בתורה — "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא"¹⁴⁰:

כאשר מדובר אודות הענין ד"ארבעין שנין" שלאחריהם "קאי איניש אדעתו דרבי" — מתחיל הכתוב¹⁴¹: "אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' אלקיכם לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו". ולכאורה: איזה ערך ותפיסת מקום יש ל"כל אשר עשה ה'... בארץ מצרים גו'", בה בשעה שלאח"ז ה' הענין דמתן-תורה, ולאח"ז בנין המשכן, וכל הנסים והנפלאות שאירעו במשך ארבעים שנה אלו?!

ומזה מובן, שענין זה מאיר ומורה את הדרך לכל שאר הענינים. ולכאורה: איך אפשר לומר שה"אותות ומופתים" שנעשו "בארץ מצרים לפרעה גו'" מאירים את הענין דמתן-תורה? ובכן, מצינו פלא גדול בנוגע לכללות הענין דמ"ת,

— שזהו עיקר בריאת העולם, כדברי הגמרא¹⁴¹ "מאי דכתיב¹⁴²... ארץ יראה ושקטה... בתחילה יראה ולבסוף שקטה... דכתיב¹⁴³ ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ה"א יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין כו" (והיינו, ש"ויהי ערב ויהי בקר של גמר בראשית תלוי ביום הששי ("הששי המיוחד"), והוא ששי בסיון, שנתנה בו תורה) —

שהתחלת הענין דמ"ת הוא: "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"¹⁴⁴, כלומר, כיצד ובמה לוקחים את הענין של מ"ת, ומהו ענינו ותוכנו — "הוצאתיך מארץ מצרים"!

והענין בזה:

מבואר בתורת החסידות (ומרומז בכ"מ בנגלה)¹⁴⁵, שהחידוש של מ"ת הוא — בלשון המדרש¹⁴⁶ — שבטלה הגזירה שעליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה, ובאופן ש"אני המתחיל", כמ"ש¹⁴⁷ "וירד הוי' על הר סיני", שזהו ענין שלא הי' עד אז, והתחיל במ"ת.

והרי ענינה של גזירה זו הוא — מיצרים והגבלות, ולא רק עבור

144) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.
145) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 211 ואילך.
וש"נ.

146) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.
ועוד.

147) שם יט, כ.

140) ראה תענית ט, א ובפרש"י. תוס' ישנים יומא לח, ב. זח"ג רכא, א. זו"ח קה, א.

141) שבת פח, א (ובפרש"י).

142) תהלים עו, ט.

143) בראשית א, לא ובפרש"י.

התחתון, שמוכרח להשאר תחתון, אלא גם עבור העליון, שגם הוא מוגבל בכך שמוכרח להשאר עליון, ולא לירד למטה; ופעולת התורה היא — שמבטלת את המדידות והגבלות של סדר השתלשלות, ומבטלת את המדידה והגבלה שהיתה על העליון שאין למעלה הימנו, כביכול, שהגביל את עצמו ("זיך אליין געבונדן") כביכול ואמר שיש גזירה שלא ירד למטה.

ובכן, אימתי התחילה שבירת וביטול ענין המיצרים והגבלות (שזוהו"ע מ"ת) — כאשר "הוצאתיך מארץ מצרים", ועז"נ "אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' .. בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו המסות הגדולות .. האותות והמופתים גו'".

וכן הוא בעבודה — שכדי שבנ"י יזכו (לא רק למתן-תורה, אלא גם) לקבלת התורה, הוצרך להיות הצירוף ב"כור הברזל" במצרים¹⁴⁸, וצירוף זה ה' באופן (שלא זו בלבד שלא הכניעו את עצמם למצרים, אלא אדרבה) שכבשו את מצרים והוציאו כל דבר טוב שהי' במצרים — "ונצלתם את מצרים"¹⁴⁹.

כט. ועד"ז בנוגע לדורנו זה — שהעובדה שבמשך ארבעים שנה זכו לנסים גלויים בהצלת נפשות בפועל, ע"י גילוי חסד ה' למעלה מדרך הטבע לגמרי, עד שהלעו"ז נתבטל ממציאותו והוכרח לבטל מחשבתו, הנה ההתחלה בזה היתה לפני ארבעים שנה:

היתה אז ממשלה ששלטה על 180 מליון בני אדם, שהתייצבה נגד אדם אחד — לא מצד הגוף בלבד, אלא מצד היותו גוף של איש ישראל ("א אידישער גוף"), וכל הטעמים בשכל והסברה שאמרו, היו רק כדי להסתיר את הרצון והטענה הפנימית שהיא סיבת כל הטעמים וההסברות, כלשון הכתוב¹⁵⁰: "למה רגשו גוים .. יתיצבו .. על ה' ועל משיחו ננתקה את מוסרותימו גו'", כלומר, הסיבה לכך ש"רגשו גוים" היא — בגלל שנעמדים "על ה' (ובמילא נעמדים גם) על משיחו", אלא שמעריבים בזה כל מיני הסברות וטעמים, כדי להעלים ולהשכיח את רצונם האמיתי.

ואעפ"כ, ה'י' אז נס גלוי לעין כל, באופן ש"ראו¹⁵¹ כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך"¹⁵², וסוכ"ס פעל הדבר שתהי' היציאה

(148) ראה תו"א יתרו עד, סע"א ואילך. וש"נ.

ובכ"מ. (152) כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר גם

(149) שמות ג, כב. הסיפור הידוע עם התפילין. — ראה תו"מ

(150) תהלים ב, א"ג. — רשימת היומן ע' שכב. וש"נ (וראה גם

(151) תבוא כת, יו"ד. וראה ברכות ו, א. שם ע' שלו. וש"נ.)

משם באופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה", כפי שראו זאת בעיני בשר, למטה מעשרה טפחים, כנ"ל בארוכה.

והפלא הגדול שבדבר — שאותם אלו שהתייצבו אז נגד ה' ונגד משיחו, הם הם אלו שצצו גם עתה ונעמדו נגד עם ישראל בארץ הקודש, וכמו אז, חיפשו טעמים והסברות צדדיות, אבל אלו שהסתכלו בעומק, ראו את הסיבה האמיתית!...

וכאמור, שבסופו של דבר היתה "אתהפכא חשוכא לנהורא" — "כשלחו כלה גרש יגרש אתכם"¹⁵², ובאופן של טוב וחסד הנראה והנגלה, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו", "לא תשאר פרסה", ו"ביד רמה".

וכפי שענין זה התבטא בדברי הלעו"ז גם כמה שנים לאחרי שכבר עבר כל המאורע [וכבר נאמרה ברכת הגומל, כך, שבפועל אסור לברך הגומל עוה"פ, אבל אעפ"כ, בפנימיות הענינים הרי זה באופן ד"יודוך סלה", ש"אין לו הפסק" (כנ"ל סכ"ד)] — שכאשר אחד החסידים ישב בתפיסה, אמרו לו¹⁵³: מה אתה חושב, שכאשר ישחררו אותך, יתוסף עוד יו"ט אצל יהודים, כפי שניתוסף היו"ט די"ב"י"ג תמוז כאשר שחררו את פלוני?!... — בנוגע ליהודי, צריכים להסביר ולטעון ("איינטענהין") כו', אבל גוי, שאינו בעל-בחירה, אמר זאת בפשטות, והיכן — באותו מוסד שגרם לכל המאורע, שלאחריו הי' ענין של שחרור וגאולה בכל, באופן של "כל החיים" (כנ"ל סכ"ב).

ובכן: מאורע זה שאירע לפני ארבעים שנה באופן של "אתם ראיתם.. האותות והמופתים", הי' פתיחה, סלילת והוראת דרך, שאם רק הולכים באורחותיו אשר הורנו, יכולים גם עכשיו להגיע ל"האותות והמופתים הגדולים ההם", שיהי' הענין ד"ונהפוך הוא"¹⁵⁴, ובאופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה", בנוגע לגאולה הפרטית, שתהי' גם ההכנה לגאולה האמיתית והשלימה, שאז יקויים היעוד¹⁵⁵ "ופדויי הוי' ישובון ובאו ציון ברנה ושמתח עולם על ראשם".

ל. ובפרטיות יותר — ובהקדמה:

דובר במאמר¹⁵⁶ בענין "הוי' הוא האלקים"¹⁵⁷ [והרי גם בפסוק הנ"ל

(155) ישעי' לה, יו"ד. נא, יא.
(156) פ"ד (לעיל ע' 148 ואילך).
(157) ואתחנן ד, לט.

(153) ראה גם שיחת י"ב תמוז תשכ"א
סל"א (תר"מ חל"א ע' 130). וש"נ.
(154) אסתר ט, א.

נאמר "ופדויי הוי"'], שגם כאשר רואים הענין ד"אלקים", בגימטריא הטבע¹⁵⁸, הנה האמת היא שבזה ישנו הענין ד"הוי", אלא, כמבואר במאמר, שלולי ההעלם והסתר דשם אלקים, היו יודעים רק שישנה המציאות של הוי', אבל לא היו יודעים שגם "אלקים" הוא "הוי'", וגם העולם הוא אלקות — "א-ל עולם".

והרי זה כמו משל ונמשל, משל ע"פ תורה שנשתלשל מהנמשל¹⁵⁹, שכאשר מתבוננים במשל עד ש"קאי אדעתו דרביי", אזי רואה בכל פרט של המשל שאינו מציאות בפני עצמה, אלא שנשתלשל מפרט זה כפי שהוא בנמשל, וכיון שהמשל הוא טפל לנמשל, הנה גם במציאותו בתור משל ה"ה רואה שהוא טפל לנמשל. ובזה ניתוסף עילוי — שלא זו בלבד שיודע את הנמשל, אלא גם במשל ה"ה רואה (לא את המשל, אלא) את הנמשל, כמבואר בארוכה במאמר ד"ה וידעת¹⁶⁰.

ובאותיות פשוטות: כאשר רואה ענינים גשמיים, ורואה בהם השגחה פרטית אזי רואה את הענין ד"הוי" ב"אלקים", ועל ידו — גם בטבע, ואז, מתבטל הטבע לגבי הגילוי דהוי', ובמילא אינו יכול להעלים ולהסתיר על הוי', ואדרבה, להיותו רק משל וכלי להגילוי דהוי', הרי הוא מסייע כו'.

לא. ובנוגע לענינו:

דובר כמ"פ, שכיון שיודעים שדורנו הוא דור קטן בעלי נשמות קטנות, דור יתום, וחושך כפול ומכופל — אזי הנסיונות הם באופן שיהי' קל יותר לראות את האמת.

ובכן:

כאשר לומדים בחסידות ביאור הענין ד"זדונות נעשו לו כזכיות", כיצד מענין של ג' קליפות הטמאות לגמרי נעשה ענין של קדושה, אזי יש צורך באריכות הביאור וההסברה, ולאחרי כל זה — הרי זה כפי שסיפר פעם רבינו נשיאנו¹⁶¹ אודות ר' דוד הירשל¹⁶², שכאשר הי' מבאר ענין בחסידות, והי' רואה שהביאור אינו מתקבל ("ס'וערט ניט צוגענומען") אצל הקהל, אזי הי' אומר: "אָזוי אַזוי איז דער ענין..." זה

161) ראה סה"ש תש"ו ע' 13. וש"נ. וראה גם שיחת י"ב תמוז תשי"א בסופה (תו"מ ח"ג ס"ע 220 ואילך). שם חכ"ה ע' 268. וש"נ.

162) חן. רבה של טשערניגוב — ראה אודותו בתו"מ — רשימת היומן ע' תקח. וש"נ.

158) פרדס שי"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל — קכא, ב). של"ה פט, א. קפט, א. ועוד. תניא שעהיה"א רפ"ו. ובכ"מ.

159) ראה גם תו"א לך לך יא, ג. ובכ"מ. 160) תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' מח ואילך).

הי' ה"ביאור"!!! הענין אינו מובן, ויש קושיות — הנה המענה הוא: "אָזוּי אָזוּי איז דער ענין". ועד"ז בנדו"ד, שלאחרי כל הביאור שמבארים כיצד "זדונות נעשו לו זכיות", מוכרחים לסיים: "אָזוּי אָזוּי איז דער ענין"!!!

אמנם, בנוגע לדורנו, כיון שראו שלא יוכלו להתמודד כו' — הראו לנו שיכול להיות מציאות של "מצרים", אשר, "כל הגלויות נקראו ע"ש מצרים"¹⁶³, שיש להם כלי זיין, שזהו"ע של ג' קליפות הטמאות לגמרי, כך, שלכאורה לא תתכן מציאות שיהפכו לזכיות, ואעפ"כ, רואים בפועל, ללא צורך בביאור והסבר — כפי שכותב עיתון של גוים — שאותם כלי זיין עברו לרשות צד הימין, לבנ"י, ונעשו ל"זכיות", עי"ז שהתחילו לירות אל הכיוון השני!

ואף אחד לא מבקש ביאור והסבר על זה; לא צריך להסביר לו את המעלה של "נסיון" על "בירורים"³⁹, ולא צריך להסביר לו שמציאות הקליפות היא בבחי' "דין לא הניין לי"¹⁶⁴; הוא קורא את העיתון, והענין מובן מעצמו!

וכפי שכתבו בעיתון — "מאת הוי' היתה זאת היא נפלאת בעינינו"¹⁶⁵, כך, שזהו אמנם כלי זיין של ג' קליפות הטמאות לגמרי, שאכן הי' מכוון לצד ירושלים עיר הקודש וכו', וכו', ואעפ"כ, "כהרף עין"¹⁶⁶, "בשעתא חדא וברגעא חדא"¹⁶⁷, קיבלו בנ"י את אותו כלי זיין, והיו צריכים רק להטותו מצד שמאל לצד ימין, ואז נעשה ענין של קדושה לגמרי, ובאופן שאינו דורש ביאורים, ומתקבל אצל כל אחד בפשיטות! לב. ועכשיו צריכים רק לראות ב"משל" — את ה"נמשל":

דובר כמ"פ שכל המציאות שגוי יכול להביע דעה בנוגע לארץ הקודש, הרי זה רק בגלל ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו".

והרי הפירוש ד"גלינו מארצנו" ע"פ הלכה הוא — לא רק כשנמצאים במקום אחר; יכולים להמצא באותו מקום, בארץ ישראל, אבל אם הבעלות והמרות של המקום שייכת למישהו אחר, הרי זה בבחי' "גלינו מארצנו".

וההכרח לדבר — דלכאורה, כיון ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו", היתה יכולה להיות מציאות שלא ישארו בנ"י בארץ ישראל. והרי ידוע

(165) תהלים קיח, כג.

(166) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

(167) זח"א קכט, סע"א.

(163) ב"ר פט"ז, ד.

(164) שם פ"ג, ז. פ"ט, ב. ועוד. וראה

סה"מ ה'ש"ת ס"ע 55 בהערה.

מ"ש הרמב"ם בספר המצוות¹⁶⁸ — בשייכות לקידוש החודש — שלא יכולה להיות מציאות שארץ ישראל תהי' ללא יהודים. וכפי שמבאר הרגצ'ובי¹⁶⁹ ההוכחה לדבר — "משום דהא .. גמירי דלא כלו שיבטא", והרי "הא דאפרים ומנשה נחשבים לשני שבטים (שאו ישנם י"ב שבטים) זה רק בא"י לנחלה, וא"כ, אם לא יהי' שום ישראל בא"י, שוב לא יהי' נ"מ כלל, ויהי' שבט אחד, ונמצא דכלה שיבטא". אך לכאורה, איך יתאים זה עם הענין ד"מפני חטאינו גלינו מארצנו"? ועכצ"ל, שיכולים להיות ב"ארצנו", ואעפ"כ הרי זה מעמד ומצב ד"גלינו".

וכפי שהי' מיד לאחרי חורבן ביהמ"ק, שעדיין היו כו"כ מבני"י בארץ ישראל, ואעפ"כ, התחלת הגלות היא (לא כאשר גירשו את בני"י מירושלים, אלא) מיד בתשעה באב. ולכאורה, איזו גלות היא זו כאשר בני"י נמצאים בירושלים? — אלא הגלות מתבטאת בכך שנסתלקה משם הבעלות היהודית, ובשביל "בעלות יהודית" לא די בכך שעומד בראש מי ש"בשם ישראל יכונה", אלא יש צורך שהבעלות תתנהל באופן יהודי — שזהו ההיפך מ"חטאינו", ששולל את הענין ד"גלינו מארצנו" ברוחניות, ובמילא נשלל גם הענין ד"גלינו מארצנו" בפשטות.

ולכן, כאשר מראים מאורע הנ"ל (סל"א) בתור דוגמא לענין הפיכת הלעו"ז לטוב שיהי' לעתיד לבוא כשנמצאים עדיין בזמן הגלות,

— שהרי נמצאים בערב שבת לאחר חצות, שאז צריכים לטעום ממאכלי השבת, "טועמי' חיים זכור" (כדאיתא בפע"ח¹⁷⁰), אפילו שעומדים עדיין קודם מנחה, ואפילו קודם אמירת "הודו להוי' כי טוב", כמוזכר לעיל¹⁷¹ שהבעש"ט יסד לומר מזמור זה בערב שבת במנחה, כדי להודות על ההצלה מכל ד' הסכנות שישנם בהתעסקות בעובדין דחול; וכיון שבבוא השבת יקויים היעוד¹⁷² "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", יש צורך להפוך את הענינים דלעו"ז שבהם מעורבים גם עניני טוב, עוד לפני אמירת "הודו להוי'", כשנמצאים עדיין בגלות —

צריך לזכור (ולא לטעות) שזהו רק ה"משל", ולא ה"נמשל", וצריך לראות את ה"נמשל", ואז, הרי הוא רואה — לא את הענינים הגשמיים, כמו הפלדה שממנה נעשה ה"טנק", וכח אבק השריפה בפגזים כו', אלא

(171) במאמר פ"ו (לעיל ע' 152). וראה

גם שיחת י"ב תמוז תשכ"א ס"ה (תו"מ חל"א ע' 107). וש"נ.

(172) זכרי' יג, ב.

(168) מ"ע קנג.

(169) צפע"ג להרמב"ם ה' קידוה"ח ספ"ה.

(170) שי"ח רפ"ג. וראה לקו"ש ח"כ ריש

ע' 173. וש"נ.

את הכח האלקי שבזה — "בדבר הוי' שמים נעשו"¹⁷³, שזהו כח הפועל בנפעל, ו"מהוי' מצעדי גבר כוננו"¹⁷⁴, שזהו הכח שמביא את הטנק ומכוון אותו לירות למקום הראוי, כך, שענין זה נתהפך לטוב במחשבתו, וכיון שיהודי הוא בעה"ב על העולם, מתהפך גם העולם לטוב, כך, שהטנק נעשה שלו, וביכלתו לכוון אותו כרצונו, ויכולים לסמוך עליו, כיון שבודאי יכוון אותו כפי רצונו של הקב"ה.

לג. ובכך, ההתחלה בזה בדורנו זה היתה כשראינו שאדם אחד נעמד נגד ממשלה של 180 מליון איש, וניצח, ולא רק באופן שנתבטלו, אלא יתירה מזה — ש"עמדו זרים ורעו צאנכם"¹⁷⁵, ולא בדרך מלחמה, אלא באופן ש"בשוכה ונחת תושעון"¹⁷⁶.

וזהו הלימוד שלמדים ממ"ש "אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' . . בארץ מצרים גו'" — שכאשר עמדו להיכנס לארץ בסוף ארבעים שנה, הזכירו להם מה שאירע ארבעים שנה לפני"ז, ומאז, "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", כך, שיכול להיות הענין ד"קאי אדעת' דרבי", לראות את עצם ופנימיות הכוונה בזה.

ועד"ז בנוגע להענין שרואים בעיני בשר שאין להתפעל מהכמות כו' — אם רק עומדים בתוקף כמו שעמד נשיא הדור לפני ארבעים שנה בתוקף שממנו לא יזוז, בתור המשך שלשלת הזהב — כפי שאמר בד' אמות שלהם¹⁷⁷, שלכן, לא נוגע מספר שנותיו, להיותו המשך של הדורות שקדמוהו, ועד שזהו המשך למעמד הר סיני, שמשם הלכו ל"ארץ טובה ורחבה"¹⁷⁸, ולולי שגרם החטא הי' זה באופן של "אחד עשר יום מחורב"¹⁷⁹, "מהלך י"א יום . . בשלשה ימים" (כפי שמביא רש"י ממדרשי חז"ל¹⁸⁰), כך, שמאורע זה שאירע לפני ארבעים שנה, מאיר את האפשריות, ופותח דרך סלולה ורחבה, דרך המלך, מלכו של עולם.

אלא שצריכים לנצל זה באופן המתאים: "לקובעו" — באופן של קביעות, "ליום התועדות" — באופן ד"כל ישראל חברים"¹⁸¹, שתהי' מתוך "התעוררות" ("ניט פאַרשלאָפּן"), מתוך חיות, כח ואור, "לחיזוק התורה כו'" — ע"ד מ"ש הרמב"ם¹⁸² בנוגע למשיח: "לחזק בדקה", שזה

(173) שמות ג, ח.

(174) דברים א, ב.

(175) ספרי עה"פ.

(176) ראה ס' שופטים כ, יא. חגיגה כו, א.

(177) ירושלמי שם פ"ג ה"ו. תניא אגה"ק סוסכ"ב.

(178) הלי' מלכים ספי"א.

(173) תהלים לג, ו.

(174) שם לז, כג.

(175) ישע"י סא, ה.

(176) שם ל, טו.

(177) ראה גם שיחת י"ב תמוז תשח"י

סמ"ד (ת"מ חכ"ג ע' 171). ושי"נ.

בא בהמשך לכך שיהי' "הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו . . ויכון כל ישראל לילך בה כו'", עד ש"בנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל" (בסדר זה דוקא, שהרי גם סדר הדברים ברמב"ם הוא מדויק¹⁸³).

ו"טועמי' חיים זכו" — ראינו לפני ארבעים שנה,

— ואילו זכינו הי' אז הענין ד"לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", כדברי בעל הגאולה והשמחה, באמרו: יכולים אתם להביא מיד את משיח למטה מעשרה טפחים, בטוב הנראה והנגלה, באופן הכי טוב, ובשביל זה אין צורך בדברים מיוחדים ("געוואַלדיקע זאַכן"), אלא רק "לאלתר לתשובה", שהיא "בשעתא חדא וברגעא חדא"¹⁶⁷ —

ולכן, הטענה היא שיפעלו זאת לכל-הפחות עכשיו, לאחרי ש"נתן הוי' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע",

ולאחרי שכבר עברו את כל העינויים, כלשון הכתוב¹⁸⁴: "ויענך", "שזה הי' ענין המן דכתיב ויענך וירעיבך כו", שע"י המן וע"י עינויים וסיגופים זכו למעלה עליונה יותר כו", כמבואר בארוכה בלקוטי תורה¹⁸⁵ — הנה מזה באים ל"ארץ טובה ורחבה", באופן של טוב, חסד ורחמים, בטוב הנראה והנגלה, ובאופן ש"וישבתם לבטח בארצכם"¹⁸⁶, כיון שיקויים מ"ש¹⁸⁷ "והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם", באופן של "ברית עולם"¹¹⁹, "ואולך אתכם קוממיות"¹⁸⁸, בקרוב ממש.

* * *

לד. דובר לעיל (ס"ב) אודות הענין ד"טועמי' חיים זכו", שהקב"ה מראה מעין הענין ד"זדונות נעשו לו כזכיות" כפי שנעשה מצדו, ביחד עם ההבהרה, שידעו, שנמצאים עדיין ב"ערב שבת", ועוסקים עדיין ב"עובדין דחול", ולכן הרי זה באופן של "טועמי' בלבד, וידיעה זו צריכה לפעול שיסיימו את ה"פכים קטנים" — כדברי בעל הגאולה והשמחה בשיחתו הידועה¹⁸⁹ שצריכים רק לסיים את ה"פכים קטנים" שנשארו לתקן בזמן הגלות, ואז "נשרף" הגלות¹³⁶, ופועלים את בנין הגאולה האמיתית והשלימה.

ואסור לטעות ולחשוב שאין זה "טועמי'" בלבד, אלא זוהי כבר "סעודת שבת" — חס ושלום! זהו אפילו לא ה"ערב שבת" אודותיו

(187) שם, יב.

(188) שם, יג.

(189) ראה גם אג"ק ח"ד ע' שיד.

(183) ראה גם לקמן סמ"ז. וש"נ.

(184) עקב ח, ג.

(185) ס"פ תבוא.

(186) בחוקתי כו, ה.

נאמר בגמרא¹⁹⁰ "רב מצלי של שבת בערב שבת", שהרי אצלו הי' כבר שבת, שלכן התפלל תפלת שבת; ואילו בנדו"ד הרי זה מעמד ומצב של "חול" לאמיתתו, כיון שצריכים עדיין לבער את הענין ד"חטאינו", שאז יתבטל בדרך ממילא המסובב ד"מפני חטאינו כו'", שזהו ענין הגלות.

אבל, כדי להקל על העבודה, הנה כשם שהי' הענין ד"טועמי' חיים זכו" בנוגע ל"אותות והמופתים הגדולים ההם", כמו"כ הראו עתה, שכאשר יהודי רוצה באמת, יש ביכלתו לעמוד עתה במעמד ומצב כפי שהי' בימות המשיח, שזהו הענין ד"טועמי' חיים זכו" בנוגע לעבודת האדם.

ובלשון הפסוק: "נתן הוי' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", היינו, שבזמן של ארבעים שנה הרי זה ניתן ע"י הקב"ה, אלא, כיון שהעשי' צריכה להיות בבחירה חפשית, מראים ליהודי שאם הוא רק רוצה באמת, ביכלתו לעשות, כולל גם לבטל את כל המניעות והעיכובים (שזה מורה על מעלת הכחות שלו), שיוכל לצאת מכל הבלבולים של היצה"ר, כמבואר בהמאמר¹²² ד' העינים ד"חולה" "יסורים" "ים" ו"מדבר" כפי שהם בעבודה הרוחנית; אלא שצ"ל הענין ד"ויזעקו אל ה'"¹⁹¹, "ויצעקו אל ה'"¹⁹², ואז נמשך ומתגלה "חסדו ונפלאותיו לבני אדם" — ש"הקב"ה עוזרו"¹⁰⁸, שיוכל לפעול כל העינים בבחירתו החפשית.

ובנוגע לענינו: בזמן האחרון ראו אשר ע"י זעזוע אחד ("איין טרייסל") נתבטלו לגמרי בפועל ממש כל הטענות של היצה"ר, ולא רק אצל "ראשיכם שבטיכם", אלא גם אצל "חוטב עציך ושואב מימך"¹⁹³, כדלקמן.

לה. הטענה העיקרית של ה"רשע" ש"צופה לצדיק" ועי"ז "מבקש להמיתו", היא — כפי שטען הצדוקי לרבא: "עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודנייכו"⁶⁹.

ובכן: בימי ההכנה לחג השבועות, שאז צריכה להיות הקדמת נעשה לנשמע בתור הכנה לקבלת התורה, הראו לבנ"י, שאם רק רוצים באמת, הרי זה נעשה אצלם בדרך ממילא, ואין פוצה פה ומצפצף; אף אחד לא נעמד נגד זה — כפי שראו בעת גיוס הצבא למלחמה¹⁹⁴:

(193) ר"פ נצבים.

(194) המדובר אודות מלחמת ששת הימים

שהיתה בסמיכות לחג השבועות (המור"2).

(190) ברכות כז, א"ב.

(191) תהלים קז, יג. שם, יט.

(192) שם, ו. שם, כח.

התנאי הראשון בגיוס לצבא הוא — הקדמת נעשה לנשמע, מבלי לשאול מה ולמה כו' ("וואָס און ווען").

כאשר הוא אוחז באמצע ההתעסקות בעניניו, ולפתע מקבל פתק¹⁹⁵ שבו נאמר שעליו להתיצב תוך שעות ספורות במקום פלוני בזמן פלוני — הנה אם הוא רק "יוצא צבא בישראל"¹⁹⁶, אינו שואל מהי התכלית ומהי ההסברה, ואינו הולך להתיישב בדבר עם אשתו וילדיו, עם השכל שלו, או לשאול בשביל מה קוראים אותו, ואולי אפשר להחליף אותו ע"י מישהו אחר, או אולי יכולים להשתמש בו במדה גדולה יותר, להיותו בעל-כשרונות ובעל-יכולות וכו' וכו'.

יתכן אפילו שאצלו מסתבר להיפך, אבל גם אז, אין זה באופן שמתעוררת אצלו קושיא, והוא מתרץ את הקושיא בכך שצריך להיות הקדמת נעשה לנשמע, אלא מלכתחילה לא מתעוררת אצלו קושיא, אלא זהו בדרך פשיטות, שכיון שהגיע פתק כזה — יש לציית ולעשות זאת בכל מסירות נפשו, ומתוך שמחה וטוב לבב! ולאחרי כן — אם יזכה, ידע את פרטי הדברים, הטעמים וכו', ואם לא — גם לא איכפת לו!

וכך ראו את ההנהגה בפועל ממש אצל כולם, הן מי שהוא בעל-שכל כל ימיו, והן אדם פשוט, "חוטב עציץ ושואב מימין".

ובכך הראו ליהודי — שכאשר שולחים לו "פתק", והוא יודע שזהו דבר שנוגע למציאות שלו, אזי גם היצה"ר לא יבלבל אותו לחשוב אם צ"ל תחילה "נשמע" או "נעשה", כפי שראו את ההנהגה במעשה בפועל, בדיוק כפי שנדרש בשביל קבלת התורה כמה ימים לאח"ז, וכאמור, שענין זה נעשה לא רק אצל אנשי מעלה, או אצל "קבלת-עולניקעס", אלא ללא הבדל בין "ראשיכם שבטיכם" ל"חוטב עציץ ושואב מימין".

וכאמור, זוהי הקושיא הראשונה — ע"ד הרגיל — שטוען היצה"ר ליהודי: כאשר אתה שומע אודות ענין של תומ"צ, הנה לכל לראש תתעניין במה המדובר, ואח"כ תתבונן בזה, וכיון שמבטיחים לך ש"היא חכמתכם ובינתכם"¹⁹⁷, הרי בודאי תכיר בכך גם ע"י השכל, ואז תקיים זאת; אבל אל תהי' "עמא פיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו".

ועל זה הראו בפועל — שזהו רק העלם והסתור של היצה"ר, ובשביל להתמודד עם זה, לא הי' צורך בלחץ ומורא והפחדות כו', אלא

197) ואתחנן ד, ו.

195) צו גיוס (המור"2).
196) במדבר א, ג. ועוד.

עשו זאת בשמחה ובטוב לבב; היו צריכים רק לדעת שהדברים מכוונים אליו, ושזהו ענין שנוגע למציאות שלו, ואז לא הי' צורך בהקדמות והסברות, ולא היתה כל המציאות של קושיות, ובמילא לא הוצרכו לתירוצים.

לו. ועד"ז בנוגע לטענה השני' של היצה"ר:

הן אמת שצריך לקיים תומ"צ, ובהקדמת נעשה לנשמע, אבל עליך לדעת מי הוא זה שמעביר לך ציווי זה, האם הוא למעלה ממך בכל הענינים, אבל אם יש לך מעלות עליו — מי יודע אם אתה צריך לציית אליו?! ...

וגם בענין זה ראו איך היתה ההנהגה בימים הסמוכים לקבלת התורה:

אף אחד לא שאל אודות ה"מפקד" שלו — אם הוא חכם גדול יותר ממנו, אם יש לו כסף יותר ממנו, אם יש לו נסיון בחיים יותר ממנו, אם הוא מבוגר ממנו וכיו"ב;

כולם ידעו שכל מציאות קיומו של "יוצא צבא בישראל" תלוי בקבלת עול מהעומד על גביו, מבלי לשאול מה הגיל שלו, מהי חכמתו ומהי ההתמחות שלו ("וואָס איז זיין אויפטאַן"), והאם הוא צריך לציית אליו; כיון שהוא זה שעומד על גביו — לא נוגע לו מאומה; עליו למלא את הפקודה!

ולאחרי כן, כשיגיעו ימי מנוחה, ויהי' לו זמן פנוי וירצה בכך — אזי יתיישב ללמוד ולחקור ("שטודירן") אם הלה התנהג באופן ישר או עקום; אבל בשעת מעשה אין נתינת מקום לכל זה.

לז. ועד"ז בנוגע לטענה נוספת, שהיא אחת הטענות הכי גדולות של היצה"ר:

מהו בכלל הסדר שמישהו מתערב בענינים שלי?! ... "הוכח"¹⁹⁸ תוכיח את עמיתך? — דאג לעסקים שלך ("מיינד יור אָן ביזנעס")! מה לך לבוא ולומר לי שאני צריך להניח תפילין ולשמור שבת? — אני אדם בעל רמ"ח אברים ושס"ה גידים משלי, ואני יודע מה עלי לעשות, ולא עליך לומר לי מה לעשות ("דו ביסט ניט קיין זאָגער"); זה ה"עסק" ("ביזנעס") שלי; תתעסק עם עצמך, ואני אתעסק עם עצמי!

ונוסף על טענה זו שהיתה בכל התקופות ובכל הזמנים, ניתוספה

גם ה"עבודה" החדשה — שהמושג של דמוקרטי ("דעמאָקראַטי") חל על כל הענינים, וקישרו זאת עם הענין ד"אחרי רבים להטות"¹⁹⁹ — בה בשעה שהענין ד"אחרי רבים להטות" שייך רק בדבר העומד בספק, שאז צריכים לשאול ולברר מהי דעת הרוב ומהי דעת המיעוט, אבל דבר שאינו בספק, לא שייך בו רוב ומיעוט; צריכים רק לדעת אם זהו "בית דין גדול ממנו" לא רק "במנין", אלא גם ב"בנין", ואם גדלותו היא רק "במנין", אין ביכלתו לשנות מאומה²⁰⁰.

ובכן, גם בענין זה ראינו בפועל איך היתה ההנהגה בימים הסמוכים לקבלת התורה:

כל אחד ידע, שאם הוא לא יציית, אזי מעמיד בסכנה לא רק את עצמו, או גם את בני ביתו, אלא זה נוגע לכל הקבוצה שנמצאת עמו, ולמרות שקבוצה זו מגינה על שטח אדמה מסויים בלבד (ע"פ תכסיסי מלחמה כפשוטם), הנה אם ישאירו את שטח האדמה (ד' אמות) שלהם פתוח, ללא הגנה, הרי זה מהוה סכנה לא רק לשטח מסויים זה, אלא ע"י ד' אמות אלו יכולים לחתוך ולכבוש את כל השטח שמסביב, "עד היס האחרון"²⁰¹ בגבולה של ארץ ישראל!

וכאן רואים דבר פלא:

ענין זה כותב הרמב"ם בהל' מלכים ומלחמות²⁰² — באותיות של הלכה: "ומאחר שיכנס בקשרי מלחמה .. לא ירא ולא יפחד ולא יחשוב וכו', וכל המתחיל לחשוב ולהרהר כו' עובר בלא תעשה, שנאמר²⁰³ אל ירך לבבכם אל תיראו וגו', ולא עוד שכל דמי ישראל תלויין בצווארו".

ובאופן כזה התנהגו בפשיטות ובדרך ממילא כולם — גם מי שלא יודע אודות מציאותו של הרמב"ם — שכל אחד ידע שבהנהגתו תלוי הגורל של כל החבורה והקבוצה שבסביבתו, ועד שיכול להיות שבזה תלוי הגורל של כל העם השוכן בציון, ובשביל זה לא היו צריכים להתיישב ללמוד ספרי מוסר או ספרי חסידות, או להבדיל ספרי תכסיסי מלחמה.

לח. ולהעיר, שלא שמו לב לקשר הענינים — שמאורע זה אירע בימי הספירה, ימי ההכנה לקבלת התורה, ימים ספורים לפני קבלת התורה:

(202) ספ"ז.

(203) פ' שופטים כ, ג.

(199) משפטים כג, ב.

(200) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ב.

(201) ברכה לד, ב.

ענין זה הי' בבחי' "טועמי' חיים זכו", באופן ש"אתם ראיתם", שכאשר היו צריכים "להלחם מלחמות ה'"²⁰⁴, היתה ההנהגה באופן שעמדו במעמד ומצב שעל ידו נעשים כלים (לא רק למתן תורה, אלא גם) לקבלת התורה ע"י ישראל — בכל ג' הענינים האמורים: (א) הקדמת נעשה לנשמע, ולא באופן של קושיא ותירוץ, אלא באופן שמלכתחילה אין קושיא, (ב) כל המציאות של צבא בישראל (ומזה נמשך אח"כ גם אצל אומות העולם) בנוי על קבלת עול, שכאשר מגיעה פקודה מהמפקד, אזי גם אם יש לו כל מיני קושיות, עליו למלא את הפקודה, (ג) שאין זה ענין שנוגע רק לד' אמותיו, לביתו ומשפחתו, אלא באופן ש"כל דמי ישראל תלויין בצווארו".

וכמדובר כמ"פ אודות הדגשת בעל הגאולה והשמחה, שבקדושה אין "מקרה אבוד", כפי שלמדים מפסח שני²⁰⁵ (וכן הוא בכמה ענינים), וכמאמר הירושלמי²⁰⁶ "אין לך דבר שעומד בפני התשובה" — דכיון שישנו הענין ד"נותן התורה" לשון הוה²⁰⁷, הרי בכל יום ויום צ"ל הקדמת נעשה לנשמע, והענין דקבלת עול, שזהו "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה"²⁰⁸, ומילוי פקודות המפקד גם אם יש לו כו"כ קושיות; והנקודה הפנימית — שההצלחה בזה היא כאשר עושים זאת מתוך שמחה וטוב לבב.

וכאמור, כל הנקודות הנ"ל ראו לעיני בשר בימים הסמוכים למתן תורה וקבלת התורה, והוראות אלו עומדים בתקפם גם עתה,

ואין לאף אחד לטעון ש"אינו יכול" — כהפתגם המפורסם שנתפרש ע"י הבעש"ט²⁰⁹ [הדברים נאמרו אמנם ע"י גוי, אבל אח"כ נתפרשו ע"י יהודי כמו הבעש"ט, בתור דרך עבודה עבור כל ישראל]: "מאזשעש — דא ניע חאטשעש" (אתה יכול, אבל לא רוצה), היינו, שהדבר הוא ביכולת כאו"א, אלא שתלוי ברצונו.

ואין זה רק באופן שיודעים מה שכתוב בספרים, אלא כפי שהראו לו בפועל ובגלוי, ולא בנוגע להזולת, אלא בנוגע לעצמו, ולא רק בנוגע לראש שלו, אלא גם בנוגע לרגלים שלו, או להיפך, לא רק בנוגע לרגל,

(207) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.

(208) תניא רפמ"א.

(209) ראה תו"מ חכ"ט ס"ע 64. וש"נ.

(204) רמב"ם הל' מלכים ספ"ד.

(205) סה"ש תש"א ע' 115 (נעתק ב"היום

יום" יד אייר, פסח שני).

(206) פאה פ"א ה"א. הובא ברמב"ם הל'

תשובה ספ"ג.

אלא גם בנוגע לראש, מקום השכל — שגם השכל הלך מתוך קבלת עול, וגם הרגלים הלכו בשמחה ובטוב לבב, לא כדבר המוכרח, קבלת עול "יבשה" ("טרוקענע קב"ע").

ובאופן כזה ניצחו את המלחמה, שכן, לאמיתו של ענין הי' זה באופן ש"וראו כל עמי הארץ גו' ויראו ממך"¹⁵², ובדרך ממילא "אז נבהלו וגו'"²¹⁰, ככל פרטי הענינים שבזה.

והנקודה הכללית — שהמאורעות עצמם, ה"אותות ומופתים" עצמם, מהווים קריאה לכל בני, וטוענים אליהם "אתם ראיתם": כאשר ידעת שהדבר נוגע לקדושת ארץ ישראל, ולעצם המציאות של יהודי הקשורה עם תומ"צ כפי שמושרשים בהעצמות — הנה זה-עתה נהגת אתה בעצמך בפשיטות באופן של "נעשה", מבלי להתחשב ב"נשמע" — למלא את ה"פקודה" ממי שניתנה, אם יש לו רק "סמיכה" בתור "מפקד", ועשית זאת בשמחה ובטוב לבב.

לט. וכמדובר במאמר¹⁵⁶ — הנה עי"ז פועלים שבירת ההעלמות וההסתרים של הטבע, ורואים ב"טבע" שהוא בגימטריא "אלקים", והיינו, שאין זה "טבע", אלא "אלקים", וב"אלקים" רואים ש"הוי" הוא האלקים, "הי' הוה ויהי' כאחד"²¹¹.

וכיון ששם הוי' הוא מדת הרחמים, הקשורה עם מדת התפארת, אשר, ע"פ מאמר קדושי עליון שמביא רבינו הזקן ונתבאר ע"י הצ"צ²¹², גדלה מעלתה על מדת החסד (וכמו בענין השמות, שמדת החסד קשורה עם שם א-ל, ומדת התפארת קשורה עם שם הוי'²¹³) — אזי נמשכים רחמים בלי גבול, באופן ששוטפים את כל ההגבלות והמדידות, והכל נהפך לטוב, טוב הנראה והנגלה, למטה מעשרה טפחים.

וזוכים לקיום היעוד "ונתתי שלום בארץ"²¹⁴, "וישבתם לבטח בארצכם"¹⁸⁶ — כל אחד ואחד במקומו, שעושה ממנו "ארצכם", שנעשה בעה"ב על מקומו וסביבתו, לפעול שתהי' שם דירה לו ית'.

ואז יקויים היעוד¹⁵⁵ "ופדויי ה' ישובון" — שהקב"ה ע"י משיח צדקנו יקבץ נדחי ישראל, ויוליכם קוממיות לארצנו, מימי גאולה אלו

(213) תו"א נח יו"ד, סע"ב. לקו"ת תזריע

כג, רע"ג (מכהאריז"ל ופרדס — נסמן במ"מ ללקו"ת שם).

(214) בחוקותי כו, ו.

(210) בשלח טו, טו.

(211) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

תניא שעהיה"א פ"ז (פב, א).

(212) אג"ק שלו ע' קנט. ע' קסח. וש"נ.

לימי הגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהפכו כל הימים הבאים לקראתנו
 "לששון ולשמחה"²¹⁵, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

מ. דובר לעיל (סי"ז) בנוגע להמבואר בלקו"ת בענין ארבעים
 שנין, שישנו הענין ד"נתן הוי' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים
 לשמוע", וישנו הענין ד"אתם ראיתם גו'", שהכחות שנותן הקב"ה הם
 שלא בערך לגבי מה שיכולים להגיע בכח עצמו — שלכאורה הרי זה
 בסתירה לדברי הגמרא "לא קאי איניש אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין",
 ונתבאר התירוץ לזה ע"פ דברי התוס', שיש לומר, שב' הפירושים בתוס'
 לא פליגי, אלא, שהחילוק הוא אם זהו ענין שנוגע או לא נוגע; בענין
 שלא נוגע — צריכים להמתין ארבעים שנה, ובענין שנוגע — יכולים
 להגיע לזה בקוצר זמן, אבל בכל אופן מגיעים רק עד היכן שיכולים
 להגיע ע"י עבודת האדם.

כלומר: בנוגע לעבודת האדם — מובן שיש חילוק אם זהו ענין
 שנוגע אליו או לא, אבל אין זה נוגע להענין ד"נתן הוי' לכם", שבזה
 ישנה ההגבלה ד"לא קאי איניש אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין".

אך עדיין צריך להבין: כיון שמדובר כאן אודות היגיעה שהאדם
 מתייגע בעצמו בענינים ודקדוקי התיבות כו', ועי"ז קאי אדעת' דרבי',
 לעמוד על סוף דעתו ותבונתו וחכמת משנתו — מהו הקשר עם הענין
 ד"נתן הוי' לכם לב לדעת גו'!!?

מא. ויובן בהקדם המבואר בכמה מאמרים²⁵ בקשר למאמר "קאי
 אדעת' דרבי'", שהשכל שנותן הרב לתלמיד אינו אלא הארה בלבד,
 והיינו, שלא נותן לו אפילו את עצם השכל.

וההוכחה לדבר — שהרי קליטת התלמיד תלויה בכך שהוא
 בעל-שכל בעצמו, אבל אם אין לתלמיד שכל מצד עצמו, אזי לא יוכל
 לקבל מהרב גם מה שיתן לו בלשון קצרה ובצמצום כו', ואם נאמר שהרב
 נותן עצם השכל, לא הי' זקוק שיהי' לו שכל מצד עצמו, אלא הי' די
 במה שהרב נותן לו, ועכ"ל, שהרב נותן רק הארה, ולכן, רק כאשר יש
 לו שכל מצד עצמו, אזי מוסיפה ההארה על השכל שיש לו מצד עצמו.
 ובכן: בשכל שיש לו מצד עצמו, ישנו המקום שאליו יכול להגיע
 ע"י יגיעתו, ועד כדי כך, שע"י יגיעתו יכול להגיע גם למדריגה שאינה

לפי ערך היגיעה, שלכן נקראת בשם מציאה, כלשון הגמרא⁸¹: "יגיעת ומצאת"; אבל ישנו מקום נעלה יותר בכח המשכיל, שאליו אי אפשר להגיע אפילו ע"י יגיעה (מאיזה טעם שיהי').

אך על זה ישנה סיעתא דשמיא — "נתן הוי' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", גם לאחר שכתב "קאי אדעת' דרבי'".

וכאמור, שבשביל הענין ד"קאי אדעת' דרבי'" צריך להתייגע בשכלו, ולכן, גם כאשר מתייגע בשכלו עד כדי כך ששכלו מתעצם ונעשה כמו שכל הרב, אזי ביכלתו להגיע עד להמקום שאליו מגעת היגיעה — לפי ערך היגיעה, ולכל היותר — באופן של מציאה, שלא לפי ערך היגיעה; ולאח"ז ישנו ענין נעלה יותר, שבא ע"י סיעתא דשמיא, ובלשון הכתוב: "נתן הוי' לכם לב לדעת גו'".

ולכן, הרי זה שייך גם בנוגע לתורת רבו, ועאכור"כ בשעה שיש צורך בביאור והסבר בנוגע ל"האותות והמופתים הגדולים ההם".

מב. וכן הוא בהנוגע לענינו:

כאשר מדייקים בענינים ודקדוקי התיבות של המאורעות די"ב"י"ג תמוז, אזי מגיעים לנקודות האמורות לעיל — שלא הי' זה באופן שחיפשו מסירת-נפש, אלא חיפשו דרכים שיוכלו להפיץ יהדות, תורה ומצוות, ובענין זה לא התחשבו כלל עם "כמות", אלא רק עם ה"איכות" — הידיעה שצריך לקיים את שליחותו של הקב"ה.

וכאשר הלכו מלכתחילה מתוך ידיעה שזהו ענין של נסיון (כמבואר בהמאמר³⁹), ומבלי לסמוך על נסים [שלכן הוצרכו להבהיר ולהבטיח ("באוארענען") מלכתחילה בנוגע לכל הענינים מה יהי' אם ח"ו יסתיים הענין שלא כדבעי] — הנה ב"זכות אבות קדושים" (כלשון בעל השמחה והגאולה³) ובזכות התורה והמצוות, היתה שבירת הטבע, שנתהפך הטבע ל"אלקים", ו"אלקים" — להוי', ועד שתמורת הנסיון נעשה ענין של נס ועלי' והרמה, ועד ל"נס על ההרים"¹³⁰, היינו, ש"על ההרים" גופא נעשה ענין של "נס".

וכמדובר לעיל²¹⁶ בנוגע להמזמור תהלים בענין ארבעה חייבים להודות, שבתור הקדמה מבהירים מהי הנתינת כח לצאת מכל ד' הסכנות — שיגיע הזמן שבו "יאמרו (לשון עתיד) גאולי ה' (ויספרו את הנסים והנפלאות) אשר גאלם מיד צר ומארצות קבצם ממזרח וממערב ומצפון

(216) במאמר פ"ו (לעיל ע' 151); לעיל סכ"ה.

ומים¹²⁵ (שזהו"ע קיבוץ גלויות, אשר, ע"פ פס"ד הרמב"ם¹⁸² יהי' זה לאחר בנין ביהמ"ק, ודוקא ע"י משיח צדקנו, ולא באופן אחר).

ועד"ז בנוגע לעבודתו של כל אחד ואחד — שעוד לפני שמגיע למעמד ומצב של ד' אופני הסכנה, ישנו הענין ד"משביעין אותו", כמבואר במאמר¹²² ש"כל נשמה ונשמה הרי יש בה השובע (כחות נעלים ביותר) במה לנצח את היצה"ר ולהתגבר עליו", שזהו בדוגמת הענין ד"יאמרו גאולי ה' גו'" שבא בתור הקדמה ונתינת כח כו'.

מג. וזהו גם מה שראו בעיני בשר בנוגע לימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז — מיד בהתחלת המאסר:

התחלת המאסר היתה מהחיפוש בבית, כפי שמסופר פרטי הדברים ברשימתו של בעל הגאולה והשמחה בעצמו²¹⁷.

וכאן רואים דבר פלא — שלמרות שהתחלה היתה בתוקף הכי גדול של מדת הדין דלעו"ז, שלכן הי' הפס"ד הראשון למוות כפשוטו (כידוע הסיפור בארוכה²¹⁸), כך, שלכאורה לא הי' אז מקום לענין של נס גלוי, מ"מ, מיד בהתחלת החיפוש ראו נס גלוי, דבר פלא שאינו מובן כלל איך הי' יכול להיות דבר כזה:

מסופר ברשימה, שכאשר נכנסו לערוך את החיפוש, העמידו שומרים על כל פתחי הבית, לשמור שלא יוכל איש ללכת מחדר אל חדר או לדבר ביניהם כו'.

ובהמשך הרשימה מספר בעל הגאולה והשמחה, שלפתע נכנסה אמו הרבנית, ובראותה את הנעשה, התחילה לבכות כו', ולא היו יכולים להרגיעה. ואז אמר ראש הפלוגה — יהודי בעל בחירה, שניצל את בחירתו לערוך את המאסר בכל תוקף הדין והגבורה — "לכו אתה עמה לחדרה .. דברו על לבה", ומספר בעל הגאולה והשמחה: "הלכתי עם כבוד אמי הרבנית תחי' לחדרה, שם דברתי איזה דברים אשר לא יכולתי לדבר בפני האורחים", וכך היתה אפשרות ליתן את כל ההוראות ולהבהיר את כל הדרוש בנוגע לאופן ההנהגה כו', ועד שאח"כ באה הגאולה בפועל, עי"ז שהתנהגו ע"פ ההוראות של בעל הגאולה והשמחה, בהיותו במעמד ומצב של התחלת המאסר.

ומי הוא זה שקבע את המעמד ומצב של שחרור גמור כזה, מיד

217) סה"ש תרפ"ז ס"ע 180 ואילך. וש"נ. בתחלתה הערה 6 (תו"מ חמ"ז ע' 151).
218) ראה גם שיחת י"ב תמוז דאשתקד וש"נ.

בהתחלת המאסר — אותו אחד ששלחו אותו לערוך את המאסר בתכליתו ובתוקף הדין!

וכדי שיהי' בזה ענין של "חזקה" — כשם שהפסוק אינו מסתפק בגאולה אחת, "יאמרו גאולי הוי'", אלא חוזר וכופל ענין הגאולה, "אשר גאלם מיד צר" — אירע הדבר פעם נוספת:

לאחרי שסיימו לערוך החיפוש, והתחילו לצאת לרחוב כדי להוליכו למאסר — הנה גם אז לא התערבו הגויים, והניחו לבעל הגאולה והשמחה להמשיך לשוחח עם בני הבית, ולמסור להם הוראות שונות!

ובכן: כאשר קוראים את הרשימה באופן ש"לא קאי איניש אדעתי דרבי", הרי זה כמו סיפור יפה, שכותב יהודי דייקן לתאר כל הפרטים; אבל כאשר מתבוננים — אפילו בשטחיות — בתוכן המאורע, הרי זה ענין שלמעלה מדרך הטבע לגמרי, היפך חוקי המדינה, ועאכו"כ היפך החוקים של אלו שבאו לעוצרו, ולא רק היפך החוקים בענין טפל, אלא שעיי"ז התאפשרה מסירת הוראות בגלוי בנוגע לאופן ההנהגה בימי המאסר, אשר, ע"י הנהגה זו באו לימי הגאולה אז, ועד לימי הגאולה עתה, שזוהי הכנה וכלי לגאולה האמיתית והשלימה של כלל ישראל ע"י משיח צדקנו בקרוב.

מד. וההוראה מזה:

בנוגע לענינים המבוארים בחסידות — אין לחשוב שזהו ענין רוחני, ששייך רק לאלו שכבר למדו כל נגלה דתורה, ואוחזים עתה בלימוד החסידות, אלא ע"ד המבואר במאמר¹⁰⁷, שכל נשמה, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימך", הנה קודם ירידתה למטה נותנים לה כחות נעלים ביותר — "משיביעין אותו כו".

וכן הוא גם בחייו הפרטיים של כל אחד ואחד — שנותנים לו כחות שיצליח להתמודד במלחמת היצר, ולהתגבר על כל המניעות והעיכובים מהעולם שמחוצה לו ומה"עולם" — לשון העלם²¹⁹ (והסתר) — שבתוכו, ויוכל למלא את שליחותו של הקב"ה מתוך שמחה וטוב לבב, ובהרחבה, ועד לאופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך"²²⁰.

* * *

מה. ישנם כאלו שסבורים בנוגע למאורעות האחרונים שזהו ענין

(220) ויצא כח, יד.

(219) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

של "אתחלתא דגאולה"²²¹. ויש מהם הטוענים, שאפילו אם אין האמת כן, למי איכפת שישנו יהודי שנעשה לו "טוב על הלב" כשמפרש מאורעות אלו בתור אתחלתא דגאולה — למה צריכים להפריע לו וליטול ממנו את מנוחת הנפש והתענוג שיש לו? ...!

וכידוע סיפור רבינו נשיאנו²²² אודות דברי ר' שמואל מונקעס לרבינו הזקן: אם הנכם רבי — לא יפגע בכם כדור, ואם לאו — כיצד העזתם ליטול תענוג בעניני העולם מעשרות אלפי יהודים? ...!

וכמובן, שכשם שאסור לגרום צער ליהודי, כמו"כ צריך להזהר שלא ליטול ממנו הנאה ותענוג, אפילו בענין גשמי, שכן, אע"פ שמניעת התענוג אינה דומה לגרימת צער (וע"ד שבדיני חושן משפט יש חילוק בין מניעת ריוח להיזק²²³), הרי זה עדיין ענין שצריך להזהר ממנו. והמענה לזה:

כאשר אומרים "שלום שלום"²²⁴, בה בשעה שאין האמת כן — גורמים לכך שפלוגי חושב שהוא יכול לישון בשקט ואינו צריך לעשות מאומה.

ובנדר"ד: אם אין זו אתחלתא דגאולה, ומניחים לפלוגי להשלות את עצמו שזוהי אתחלתא דגאולה — גורמים לכך שאינו עושה את הענינים שצריכים לפעול שתהי' אתחלתא דגאולה, ובמילא מתארכת הגלות, שזוהי גלות (לא רק של יחיד, או ציבור ורבים, אלא) של כלל ישראל, יחד עם "שכינתא בגלותא"!

מו. ולהעיר:

בנוגע לעצם העובדה שראינו את ההצלה של שנים וחצי מליון יהודים מכליון כפשוטו רח"ל — ברור הדבר שענין זה אינו יכול לבוא מ"לעומת זה"; ענין זה יכול לבוא רק ממקור הטוב והחסד, שהוא בעל הנסים והנפלאות, והוא משדד את כל המערכות ומציל כו', באופן שלמעלה מהטבע לגמרי, כפי שנמשך בטבע למטה מעשרה טפחים, כך, שרואים זאת בעיני בשר;

אבל, אסור לטעות ולחשוב שזהו "קיבוץ גלויות", וכבר הגיע הזמן של בנין ביהמ"ק ע"י כל אחד ואחד, כיון שכבר בא זה ש"הוגה בתורה

²²² ראה תו"מ — רשימת היומן ע' קנא. וש"נ.

²²³ ראה גם תו"מ חמ"ג ע' 101. וש"נ.

²²⁴ לשון הכתוב — ירמ' ו, יד. ח, יא.

²²¹ ראה גם אג"ק חכ"ד ע' שסט ואילך (מכתב משנה זו). תו"מ חמ"ט ע' 415 הערה

20. וש"נ.

.. כדוד אביו .. ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה'".

צריכים לדעת שזהו אמנם ענין של "טועמי' חיים זכו", בערב שבת לאחר חצות, בשנת תשכ"ז לאלף הששי — שהקב"ה מראה לנו (לא רק באופן ש"אבותינו סיפרו לנו"²²⁵) נס גלוי בימינו אלו, כפי שהי' לפני ארבעים שנה, ועתה חזר ונשנה בכמות הכי גדולה, לעיני כל בשר, בכל הארצות;

אבל ביחד עם זה, הרי זה עוד לפני שיכולים לומר "הודו להוי' כי טוב כי לעולם חסדו", "יאמרו גאולי הוי' אשר גאלם מיד צר ומארצות קבצם ממזרח וממערב ומצפון ומים"; בעוונותינו הרבים לא אוחזים עדיין בזה, אלא עדיין אוחזים בד' הסוגים שצ"ל אצלם "ויזעקו" ו"ויזעקו", מתוך בטחון שבסופו של דבר "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם"; אוחזים עדיין במלחמת היצה"ר, ובמילא לא נתבטלו עדיין אלו שבאים ממנו, שעומדים "על ה' ועל משיחו",

ובמילא חייבים לעסוק בכל עניני העבודה שמחייב הגלות, כיון שעדיין לא היתה אתחלתא דגאולה.

מז. ובהקדמה, שלדאבוננו נעשה מעמד ומצב של "דור ששופט את שופטיו"²²⁶ — לא השופטים שבדורנו זה, שהשופטים הם לפי הדור והדור לפי השופטים, אלא השופטים²²⁷ שבדורות שלפנ"ז:

גדולי ישראל בדורות שלפנינו אמרו בפשיטות כיצד יהי' נראה סוף הגלות, אתחלתא דגאולה והגאולה ע"י משיח; ואילו עתה, הרי זה דור ששופט את שופטיו: מי שרק יודע "קמץ אל"ף", ומי שרק יכול לצעוק, ועאכו"כ אם יש לו הזדמנות להדפיס את דבריו — מחדש "מסכתא חדשה" לבאר באיזה אופן תהי' אתחלתא דגאולה, בהביאו ראיות מפסוקים ומדרשי חז"ל ופירושיהם וכו' וכו', וגם אם אין לו ראיות — הנה "מקלו יגיד לו"²²⁸; יש לו מקל משלו, ומכה בו על השולחן — כפי שעשה הגוי באו"ם ("יר-ען") — וצועק: "כן יקום", "אזוי אזוי איז דער ענין" — הוא סבור שזוהי אתחלתא דגאולה!...

אבל תורתנו היא "תורת אמת", ומבהירה, שאין להתבלבל מזה שפסוק אחד יכול להידרש באופן כן, ופסוק שני יכול להידרש להיפך, ויש גמרא מפורשת וכו',

(227) ראה ערכין יז, א.

(228) הושע ד, יב.

(225) ע"פ תהלים מד, ב. עח, ג.

(226) ב"ב טו, ב.

— כפי שכותב לי רב אחד (בעל זקן לבן, ירא שמים בתכלית, חסיד, למדן, בעל שכל ישר, עם כל המעלות): היתכן שאני מתווכח עמו בנוגע לאתחלתא דגאולה, בה בשעה שיש גמרא מפורשת במסכת סנהדרין²²⁹: "אין לך קץ מגולה מזה (שתתן ארץ ישראל פרי' בעין יפה) שנאמר²³⁰ ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו'" ...!

שכן, בנוגע לפסוקים ומדרשים כו', יש שבעים פנים ועד לששים ריבוא פנים לתורה²³¹; אבל יש ענינים שהקב"ה עזר ושלל את כל הבלבולים — ע"י פסק-דין ברור (ששולל את האפשרות להתווכח) באיזה אופן תהי' הגאולה (כדלקמן).

— בנוגע להרב הנ"ל, יכולים "ללמד זכות" ולומר, שמצדו הוא יכול כבר לבוא משיח, והעיכוב הוא רק מצד הנכדים והנינים וכיו"ב — ע"ד שמצינו אצל יעקב, שמצדו הי' מוכן (לא רק לאתחלתא דגאולה, אלא גם) ללכת "שעירה"²³², לקיום היעוד²³³ "ועלו מושיעים גו' לשפוט את הר עשו", אלא ש"הילדים רכים וגו'"²³⁴, ובגללם מוכרח להתעכב, ולכן סובלים צרות מזמנו של יעקב עד עתה, שעדיין לא הגענו לקיום היעוד "ועלו מושיעים בהר ציון גו'". ואולי סבור הרב הנ"ל שגם הוא במעמד ומצב כזה! ...!

אבל כאן מדובר אודות הגאולה של כאו"א מישראל, ובענין זה ישנו פס"ד ברור בדברי הרמב"ם.

והרי ברור הדבר שהרמב"ם ידע מכל הפסוקים כו', וידע מאמר הגמרא במסכת סנהדרין "אין לך קץ מגולה מזה כו'", ואעפ"כ כתב באריכות איך ייראה סוף הגלות, ואיך תיראה התחלת הגאולה, כך, שלא תהי' טעות בנוגע לביאת המשיח, מתי יבוא, ואיך יכירו אותו כו'.

הרמב"ם כותב אמנם בפירוש שיש כמה ענינים בנוגע לימות המשיח, סוף הגלות ואתחלתא דגאולה, ש"לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו .. גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו", ולכן "לא יתעסק אדם .. בענינים אלו .. ולא ישימם עיקר כו'"²³⁵, ויש "דברים בענין המשיח (ש)הם משלים, ובימות המלך המשיח יודע לכל לאי זה דבר הי' משל כו'"²³⁶;

(233) עובדי' בסופו.

(234) וישלח שם, יג.

(235) הלי' מלכים פ"ב ה"ב.

(236) שם ה"א.

(229) צח, א (ובפרש"י).

(230) יחזקאל לו, ח.

(231) ראה לקו"ש ח"ו ע' 412. וש"נ.

(232) וישלח לג, יד ובפרש"י.

אבל לפנ"ז כותב הרמב"ם דברים ברורים — הלכה ברורה ופסוקה, שהרי כותב זאת בספר "יד החזקה", שאינו ענין של נבואה, או מדרש ימות המשיח, אלא ענינו הוא פסקי דינים, כך, שענין זה הוא פס"ד בישראל בתור הלכה ברורה, לאחרי כל הפסוקים והתרגומים ומדרשי חז"ל בבבלי ובירושלמי, ואין שום פוסק שחולק עליו.

— יש מפרשי התנ"ך שמפרשים בדרך הפשט באופן אחר, ע"ד פירוש הרשב"ם²³⁷ שע"פ פשוטי הכתובים הסדר של שבת הוא באופן שתחילה הוא הבוקר ואח"כ הערב, אע"פ שע"פ הלכה הסדר הוא באופן ד"ויהי ערב ויהי בוקר"²³⁷, תחילה ערב ואח"כ בוקר²³⁸. ועד"ז בפירוש רש"י, שבכמה מקומות מפרש פשוטם של כתובים, היפך ההלכה; אבל ח"ו שרש"י עצמו יפסוק הלכה היפך דברי המשנה, אע"פ שמפרש כן בפירושו על התורה.

ובנוגע לענינו:

כיון שיכול להיות שיבוא זמן שלא ידעו אם מצב מסויים נחשב כבר לקיבוץ נדחי ישראל, יבוא זמן שיצטקו שזהו אתחלתא דגאולה (ובמילא יש ענינים שכבר פטורים מהם), ויבוא זמן שיצטקו שצריך כבר לבנות את ביהמ"ק — הבהיר זאת הקב"ה בתורתו, "תורת אמת", באופן שלא ישאר מקום לספק, ע"י פסק הלכה בדברי הרמב"ם בנוגע לסדר הענינים בביאת המשיח.

והרי ידוע שגם סדר הדברים ברמב"ם הוא מדוייק, וכפי שמצינו בכללי הפוסקים²³⁹ שיכולים וצריכים לדייק בסדר דברי הרמב"ם כמו שמדייקים בדברי הגאונים והראשונים ועד לדברי המשנה, ועד שיכולים לפסוק הלכה מתיבה מיותרת בדברי הרמב"ם, וכן מסדר הדברים בקדימה ואיחור,

וכדאיתא בספרים²⁴⁰ — לאחרי שמדייקים בדברי הרמב"ם ומתרצים כו' — שגם אם מישוהו יאמר שהרמב"ם לא דייק בדבריו כ"כ, הנה מן השמים כיוונו שדברי הרמב"ם יהיו מכוונים בכל הדיוקים ובכל הפרטים,

ועאכו"כ בנדו"ד, שהרמב"ם כותב בפירוש (לא ברמז) את סדר

239) ראה יד מלאכי בכללי הרמב"ם אות ג. אות נ. וראה גם תו"מ חל"ה ע' 104. וש"נ.
240) ראה תומים בביאורו לס' תקפו כהן בס"ק קכד בסופו (הובא בשו"ת צ"צ יו"ד סקע"ו ח"ג בתחלתו (קטז, ב)).

237) ראה בפ"י עה"ת בראשית א, ד"ח. שם, לא.
238) ראה ברכות ב, א. חולין פג, סע"א.
ועוד.

הדברים, לאחרי שלמד מאמר הגמרא הנ"ל במסכת סנהדרין, וכן הפסוק בשיר השירים עם הפירוש המיוחס לרמב"ן כו'²⁴¹ (כך שגם הוא הי' יכול ליפול על סברא כזו ולפרש את הפסוקים באופן כזה), ולאחרי שלמד את הירושלמי המפורסם²⁴² ש"גאולתן של ישראל" היא "כאיילת השחר", וכל שאר המדרשים, והוסיף להבהיר בעצמו, שיש ענינים שיש בהם חילוקי מדרשות וחילוקי פירושים, ולא יודעים איך יהיו, אבל ביחד עם זה, יש ענינים שהם באופן ברור עד לפסק הלכה.

מח. ובכן, בסוף וחותרם הלכות מלכים¹⁸² — כותב הרמב"ם סדר הדברים²⁴³: "יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו .. ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח, אם עשה והצליח, ובנה מקדש במקומו, וקבץ נדחי ישראל, הרי זה משיח בודאי".

כלומר: סדר הדברים הוא — שלכל לראש "יעמוד מלך מבית דוד": יולד אדם בעל רמ"ח אברים ושס"ה גידים, שיהיו רואים אותו בעיני בשר כמו שרואים כל אדם, ויוכלו למשוש בידים כו', וידעו שהוא "מבית דוד", אך עדיין לא יודעים אם הוא משיח.

וממשיך לבאר כיצד תהי' הנהגתו — שיהי' "הוגה בתורה .. כדוד אביו", היינו, שישב וילמד תורה, שהרי דברי הרמב"ם הם כפשוטם, ללא "פשט'לאך"!

נויש להוסיף ולהעיר בנוגע להדיוק "הוגה בתורה .. כדוד" — שהחידוש של דוד הוא שגם הנצחון במלחמה נפעל עי"ז שהי' עוסק בתורה, כדאיתא בגמרא²⁴⁴ "אילמלא דוד, לא עשה יואב מלחמה", והיינו, שהנצחון במלחמה של "יואב בן צרוי" על הצבא²⁴⁵ נפעל ע"י דוד, שנקרא "עדינו העצני"²⁴⁶, ע"ש ש"כשהי' יושב ועוסק בתורה הי' מעדן עצמו כתולעת"²⁴⁷.

ועד"ז בנדו"ד: בחורי הישיבה שישבו ולמדו תורה — הם אלו שהנחילו את הנצחון אצל "יואב בן צרוי" על הצבא!

וזוהי הדרך שהראה דוד מלך ישראל — שהוא זה שאותו

(244) סנהדרין מט, א.

(245) שמואל-ב ח, טז.

(246) שם כג, ח.

(247) מו"ק טז, ב.

(241) ראה "כתבי הרמב"ן" (הוצאת

שאוועל) ח"ב ע' תקטו.

(242) ברכות פ"א ה"א.

(243) ראה גם מכתב בין המצרים שנה זו

(אג"ק חכ"ד ע' שסו).

מעמידים בתור המנצח ש"לוחם מלחמת הוי'", ועליו נאמר²⁴⁸ "דם לרוב שפכת", כי, פעולת יואב בן צרוי' בשפיכת הדם כו', נעשתה ע"י לימוד התורה של דוד מלך ישראל].

זהו איפוא הסימן הראשון כאשר מתעוררת שאלה האם פלוני הוא משיח — אם הוא "הוגה בתורה .. כדוד אביו".

ולא די בכך, אלא יש להמשיך ולבחון אם הוא אוחז מ"דמוקרטיא" או לא — כיון שהנהגתו צריכה להיות באופן ש"יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה": "יכוף" דייקא, ו"יכוף כל ישראל", היינו, שלא די בכך שהרחוב יהי' ברוח היהדות ("א אידישע גאס"), אלא "יכוף כל ישראל", כל אחד מישראל, להתנהג בדרך התומצ".

ועדיין לא ברור שהוא משיח, אלא צריכים לראות ש"ילחם מלחמות הוי'", והיינו, שיציאתו למלחמה היא לא בגלל שרוצה דבר-מה לעצמו, איזה תועלת בגשמיות, אלא כדי שיהי' קידוש השם!
ויש להעיר על דבר פלא:

כאשר הרמב"ם מדבר בהלכות מלכים²⁰² אודות מלחמה כזו ש"הירא ורך הלבב" פטור ממנה, שזוהי מלחמת הרשות²⁴⁹ — אומר: "ותהי' כוונתו לקדש את השם בלבד"!

כלומר: גם כאשר מדובר אודות מלחמת הרשות, שענינה "כדי להרחיב גבול ישראל כו"²⁵⁰, הנה פנימיות הדברים של הרחבת גבול ישראל ע"פ תורה הוא: "קידוש השם"! — ענין זה הוא "גבול ישראל"! וגם כאשר "ילחם מלחמות הוי'" — עדיין אין זו הוכחה ודבר ברור שזהו משיח, אלא "הרי זה (רק) בחזקת משיח".
וממשיך, "אם עשה והצליח, ובנה מקדש כו":

לאחרי שילחם מלחמות הוי' וינצח — יכול להיות שהוא משיח, וצריכים להמתין ולראות שהוא בונה מקדש.

עד אז — לא יכול להיות בנין ביהמ"ק. ומי יכול לבנותו — הנה גם אם יבואו כל מלכי מזרח ומערב, לא יוכלו לבנותו; כשם שבצד הבלתי-טוב, לא היו יכולים לפעול מאומה בנוגע לכותל המערבי, ש"אין השכינה זזה" ממנו²⁵¹ — כך גם להיפך!

וכיון שזהו פס"ד ברור בתורה, לא יועילו על זה ראיות מפסוקים

(250) שם רפ"ה.

(251) שמור"ר פ"ב, ב. וש"נ.

(248) דברי הימים-א כב, ח.

(249) רמב"ם ה' מלכים פ"ז ה"ד.

ומדרשים ששייכים לשבעים או ששים ריבוא פנים לתורה, כולל גם הפתגם הידוע של רבינו הזקן (שמביא ר' הלל²⁵² "מהמנוח מוהרי"א בשם אדמו"ר הזקן נ"ע") "שלפני נשמות הגבוהות כמו רשבי" לא נחרב הבית כלל כו"; בנוגע לבנין המקדש כפשוטו — ישנו פס"ד ברור בתורה שדוקא ה"מלך מבית דוד", ש"הוגה בתורה .. כדוד אביו", ו"ילחם מלחמות הוי" וינצח — הוא זה שיבנה את המקדש.

ולאחרי כן צריך עדיין להיות קיבוץ גלויות — "וקבץ נדחי ישראל"; ואילו עד אז היו בני" פזורים ונפוצים — אפילו אלו שנמצאים בארץ ישראל, ועאכו"כ אלו שנמצאים בארץ העמים.

ורק לאחר שישנם כל הענינים הנ"ל, ובסדר האמור של קדימה ואיחור — שרואים ש"יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה", ו"ילחום מלחמות הוי" וינצח, ואח"כ "בנה מקדש במקומו", ואח"כ "קבץ נדחי ישראל" — אזי ישנו הפס"ד ש"הרי זה משיח בודאי".

מט. ונמצא, שכל זמן שעדיין לא הי' קיבוץ נדחי ישראל ע"י משיח, ועדיין לא הי' בנין ביהמ"ק ע"י משיח, ועדיין לא הי' הענין ד"יכוף כל ישראל .. לחזק בדקה" — ישנו פס"ד מפורש ברמב"ם שנמצאים עדיין בגלות.

ומי שרוצה להשלות את עצמו ולומר שכבר יצאו מהגלות ועומדים ב"אתחלתא דגאולה" (כדי לעשות ליהודים טוב על הלב וכו' וכו') — הנה האמת היא כדברי המדרש²⁵³, שכאשר געתה פרתו בתשעה באב, אמר הערבי-הישמעאלי שנחרב ביהמ"ק, ומיד כאשר געתה פרתו שנית, אמר ש"נולד מושיען של ישראל", כך, שאז התחילה כבר "אתחלתא דגאולה", אבל, לא "אתחלתא דגאולה" כזו צריכים אנו... שלאחרי' נמשכת הגלות רח"ל 1900 שנה!

אנו צריכים אתחלתא דגאולה באופן שתהי' היציאה מהגלות, ולא יהי' שעבוד מלכיות, ולא יהיו העלמות והסתרים, כך, שיהודי יוכל לגדל את עצמו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ובמשך הזמן, לגדל את ילדיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים;

ואתחלתא דגאולה כזו — לא היתה בזמן השמדות של אנדרינוס קיסר ונבוכדנצר (אע"פ שכבר "געתה פרתו", ואמר ש"נולד מושיען של ישראל"), ועאכו"כ שלא היתה בזמן השמדות של היטלר רח"ל,

253) איכ"ר פ"א, נא.

252) פלח הרמון שמות ע' ז.

ובעוונותינו הרבים, הנה גם עתה אין לנו אתחלתא דגאולה כזו — כיון שעדיין לא נמצא זה ש"הוגה בתורה .. כדוד אביו", לא נמצא זה ש"יכוף כל ישראל .. לחזק בדקה", ועאכו"כ שלא נמצא זה ש"בנה מקדש .. וקבץ נדחי ישראל", שזהו הסדר שיוצאים מהגלות ובאים ל"אתחלתא דגאולה".

ג. אבל לאידך גיסא — עומדים אנו בערב שבת לאחר חצות, שאז "טועמי" חיים זכו", ו"כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה"²⁵⁴, וכפס"ד הרמב"ם — אבל בהלכות תשובה²⁵⁵ — "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין",

וכפי שפסק בעל השמחה והגאולה — מילתא דמשתמע לחד אפי — "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", והיינו, שכל פרטי הענינים ד"יעמוד מלך מבית דוד .. הוגה בתורה .. כדוד אביו .. ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות הוי' (וינצח) .. ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל", נעשים "כהרף עין"¹⁶⁶,

ע"ד המדובר לעיל שאפילו בנוגע למעשה ידי אדם ראינו שנעשה הדבר בזמן קצר ביותר בכל הפרטים,

ועאכו"כ בנוגע לגאולה השלישית, גאולה האמיתית והשלימה, שתבוא לא ע"י שליח, באופן ד"נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם"²⁵⁶, אלא כפי שכנס"י טוענת ופועלת שהקב"ה אומר שהצדק עמה, ולכן: "אנכי אנכי הוא מנחמכם"²⁵⁷, ב"פ אנכי, שזוהי מעלת התשובה²⁵⁸,

הרי בודאי ש"כהרף עין" ישנה ה"אתחלתא דגאולה", יחד עם ה"יכוף כל ישראל .. לחזק בדקה, וילחם מלחמות הוי' (וינצח) .. ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל" — "בשעתא חדא וברגעא חדא"¹⁶⁷, "היום — אם בקולו תשמעו"²⁵⁹.

* * *

נא. ע"ד המדובר לעיל (סכ"ט) אודות עבודת הנשיא, שהיתה "פתיחת הדרך" להראות נס גלוי בנוגע להתגברות האיכות על הכמות, שאדם אחד התגבר על 180 מליון איש שעמדו מאחורי המשטר — כן

(258) ראה לקו"ת דרושי ש"ש סה, ב ואילך. ובכ"מ.

(259) תהלים צה, ז. וראה סנהדרין צח,

סע"א.

(254) סנהדרין צז, ב.

(255) פ"ז ה"ה.

(256) ישעי' מ, א.

(257) שם נא, יב. וראה מדרש — הובא

באבודרהם סדר הפרשיות וההפטרות.

הוא גם בנוגע לעבודת ישראל, שיש צורך שתהי' עבודת הרבים (לא רק עבודת היחיד), שכן, אע"פ שהמלך "לבו הוא לב כל קהל ישראל" (כפס"ד הרמב"ם²⁶⁰), ובלשון רש"י²⁶¹: "הנשיא הוא הכל", הרי לאח"ז צריך להיות קיבוץ נדחי ישראל, כפשוטו, ע"י העבודה הרוחנית, שנדחי ישראל מתחילים להתקבץ לדרך התורה והמצוה, ללימוד התורה וקיום המצוות. ובזמן המשיח — הנה הדרך לזה היא באופן של הקדמת נעשה לנשמע, ובאופן של קבלת-עול, כולל גם לקבל פקודה אפילו ממי שלכאורה למטה ממנו, אלא שניתנה לו סמיכה ומינוי בתור "מפקד" ו"רב" ביחס אליו.

נב. וזהו גם תוכן הפס"ד בשו"ע חושן משפט²⁶², שגם כאשר ישנו בעלי-הבית שהוא למדן גדול יותר מאשר הרב, אי אפשר לצרף אותו לב"ד, וכפי שמבאר בעל החו"ד²⁶³ שזהו לפי שדעת בעה"ב היא היפך דעת תורה. ובהקדמה — שכאשר מדובר אודות בעה"ב שאינו יודע ללמוד, אין צורך בפס"ד שאי אפשר לצרפו לב"ד, ועכצ"ל, שהחסרון היחיד אינו אלא מצד היותו בעה"ב, והיינו, שכיון שהוא מונח בעולם, אזי נעשית אצלו ההשקפה של העולם, שהיא היפך השקפת התורה, ובמילא נעשית גם דעתו היפך דעת תורה.

— זוהי אמנם השקפה של יהדות, אבל לגבי דעת תורה הרי זה ע"ד המבואר בחסידות²⁶⁴ החילוק שבין דעת תחתון לדעת עליון, והיינו, שהענין שנראה אצלו הוא יש ומציאות העולם, וצריך להתייגע שהעולם לא ירחיק אותו מאלקות, ואילו "דעת תורה" הוא באופן שרואה את מציאות התורה, וע"י התורה יודע כיצד צריך להתנהג כשיוצא מחוץ לביהכ"נ וביהמ"ד להתעסק ב"עובדין דחול".

וזהו גם כללות הנקודה שמדייק רבינו הזקן²⁶⁵ בנוגע ללימוד חכמות חיצוניות — ש"מטמא בחי' חב"ד שבנפשו האלקית כו'":

ענין הטומאה — אינו באופן שניכר איזה שינוי בחיצוניות; כאשר מסתכלים על הדבר שנטמא ע"י נגיעה בדבר טמא, הנה לכאורה לא נשתנה בו מאומה. ואעפ"כ, אומרת התורה, שלא זו בלבד שנשתנה כ"די

(263) בנתיבות שם סק"ח.

(264) ראה תו"א יתרו סח, א. לקו"ת פ'

ראה כג, ד. דרושי שמע"צ פג, א. ובכ"מ.

(265) תניא ספ"ח.

(260) הלי' מלכים פ"ג ה"ו.

(261) חוקת כא, כא.

(262) ראה סמ"ע לחו"מ ס"ג סק"ג. וראה

גם שיחת י"ב תמוז תשח"י סל"ח (תו"מ

חכ"ג ע' 164).

קליפה" או "כדי נטילה" וכיו"ב²⁶⁶, אלא נעשה מהות אחר לגמרי — שהרי קודם לכן הי' דבר הרשות, או למעלה מזה: תרומה או קודש, ואילו כשנגע בדבר הטמא, הנה לא זו בלבד שאינו קודש, ולא תרומה, ולא מעשר שני, ואפילו לא חולין שהוא רשות, אלא עוד זאת — שנעשה דבר טמא, שהוא מג' קליפות הטמאות לגמרי.

וזוהי הצרה הכי גדולה של חכמות חיצוניות:

לכאורה הרי זו אותה שקלא וטריא שהיתה אצל התנא ואמורא בלמדו הלכות קידוש החודש או הלכות עירובין וכיו"ב, אבל החילוק ביניהם הוא כמו החילוק בין דבר טהור לדבר טמא; זוהי אותה שקו"ט לכאורה, אבל, זה קדושה, וזה טומאה.

הגישה של חכמות חיצוניות היא — שישנו טבע, ויש לו חוקים, שאי אפשר לשנותם (ואם יש לפעמים שינוי, הרי זה בגלל שישנו חוק בטבע שפועל השינוי), ובמילא אין מקום להתערבות של הקב"ה, כיון שאינו טבע, ובמילא אין מקום לנסיים, ואין מקום למתן-תורה, ואין מקום לגילוי משיח — כיון שאין מקום להתערבות מבחוץ.

ואילו כאשר לומדים בתורה הלכות קידוש החודש — הנה גם הידיעה הנדרשת בחכמת התכונה היא באופן שמחפש כיצד ליישם בה פקודת התורה.

וכיון שבלימוד חכמות חיצוניות היסוד הוא חוקי הטבע, "חוקות שמים וארץ. . . שמת"י"²⁶⁷, שאי אפשר לשנותם, ועל זה בנוי' כל ההנחה והשקפת העולם שלו — הנה כל השקו"ט שלאח"ז, גם אם היא אותה שקו"ט כמו בלימוד בתורה, הרי פנימיותה ויסודה הו"ע של טומאה.

ועד"ז מובן בנוגע להענין דדעת בעה"ב שהיא היפך דעת תורה, שזהו אמנם ענין של רשות, אבל מצד השקפת בעה"ב — יהודי שהוא שומר תומ"צ, אבל ענינו הוא ההתעסקות בעניני העולם — נמצא במעמד ומצב ש"המתאבק עם מנוול מתנוול ג"כ"²⁶⁸: כיון שהוא רגיל מידי יום ביומו שמוכרח להתעסק עם העולם וחוקי העולם, ואילו לימודו בתורה אינו אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית — נעשית אצלו דעה והשקפת עולם בהתאם לגדרי העולם, שזהו היפך דעת תורה. וזהו החסרון של דעת בעה"ב — שאינה השקפת התורה.

267) ירמ' לג, כה.

268) תניא ספכ"ח.

266) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתמ"ז

ס"ס. וש"נ.

נג. ועד"ד בהנוגע לענינו:

כדי שיהי' הענין דקיבוץ נדחי ישראל ברוחניות²⁶⁹, שעיי"ז יהי' קץ גלותנו, ויתחיל הענין ד"לחם מלחמות הוי"ו" ו"בנה מקדש במקומו" ולאח"ז "קבץ נדחי ישראל" כפשוטו — הי' צריך להיות הענין ד"טועמי' חיים זכו" — שזהו מה שהראו יהודי רוסיא לפני ארבעים שנה, ומזמן ההוא ואילך, שמדי יום ביומו עומדים בתנועה של מסירות נפש, לא רק על ג' הענינים שבהם ישנו החיוב "יהרג ואל יעבור"¹¹⁰, אלא על כל צעד ותנועה, מהרגע הראשון שמתעוררים מהשינה, עד לרגע של סיום השינה ביום שלאח"ז, שכן, אם רוצים להשאר יהודי תורני ("א תורה איד"), אין דרך אחרת מלבד להיות חדורים במס"נ במשך כל כ"ד שעות של המעט-לעת.

וכאמור לעיל — לא באופן שמחפשים מס"נ, "מתי יבוא לידי ואקיימנו", שכן, עם מס"נ כזו אי אפשר להתקיים שם; שם צריכה להיות הנהגה יום-יומית בחיי היום-יום באופן שבחיצוניות היא כמו הנהגתו של הגוי, להבדיל, וכדי להשאר יהודי במעמד ומצב זה בהכרח לעמוד בתנועה של מס"נ שחודרת את כל מציאותו.

ועד"ד האמור לעיל (סכ"ד) בנוגע לענין ד"יודוך סלה" — שאין הכוונה לאמירת ברכת הגומל ללא הפסק, אלא אמירת הברכה פעם אחת היא אצלו באופן ד"נצח סלה ועד" ש"אין לו הפסק", היינו, שכל המשך חייו חדור עם הענין ד"יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם" על מאורע יחיד זה שאירע אצלו.

וענין זה נפעל ע"י נשיא הדור שפתח את הדרך לכלל ישראל לילך בדרך זו; יש מי שניצל זאת בשלימות, בנוגע לכל המצוות שהוא מחוייב בהם, ויש מי שניצל זאת במדה פחותה מזה, אבל, הצד השוה שבכולם — שאחזתם בתומ"צ היתה חדורה לגמרי במס"נ, מהרגע הראשון עד הרגע האחרון של המעל"ע.

נד. ו"בתר רישא גופא אזיל"²⁷⁰:

לאחרי שעברו ארבעים שנה, שאז "קאי איניש אדעתי' דרבי", ומה שהוא מצוה לאחרים לעשות, עאכו"כ שהוא (הקב"ה) עושה — הרי לכל הדעות בא הזמן שגם הם יגיעו לעצם פנימיות כוונת "דעתי' דרבי".

269) ראה סידור (עם דא"ח) סח, א. שערי אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' שט. תשובה לאדהאמ"צ שער התשובה בתחלתו. 270) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

והרי הכוונה היא — כמבואר במאמר¹²² — שיומשך רב טוב מבלי
הבט אם נמצאים במעמד ומצב של "חייבים" אם לאו,
וכפי שעונים העשרה (ציבור) בישראל: "מי שגמלך טוב הוא
יגמלך כל טוב (ומוסיפים ומסיימים): סלה" — שבקרוב ממש תהי'
גאולתם מהמיצר שבו נמצאים, וגם גאולה בחסד וברחמים, ובטוב הנראה
והנגלה, וכאמור, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו", עד ש"לא
תשאר פרסה", ובאופן שיצאו בשלימות — ובלשון אגרת הקודש
הידועה²⁷¹: "העצם וההתפשטות כו'" — הם וכל אשר להם, ו"ביד
רמה"¹³⁵, בשמחה ובטוב לבב, ובעגלא דידן.

* * *

נה. דובר כבר כמ"פ²⁷² שהשלוחים הראשונים של "פדויי הוי'",
— ויה"ר שבקרוב יקויים אצל כולם "ופדויי הוי' ישובון ובאו
ציון ברנה" —

שכבר יסדו את ה"אחיזה" בארץ, "לארכה ולרחבה" (אע"פ
שהשטח שלהם קטן עדיין, ויש צורך בהתרחבות והתפשטות) — הם
התלמידים וההולכים באורחותיו של בעל השמחה והגאולה, שנמצאים
עתה בכפר חב"ד, ומשם אורם יוצא בכל ארץ הקודש, ומשם גם לחוץ
לארץ.

ובכן: יעזור להם השי"ת שיהיו כל הענינים באופן ד"וראמה"²⁷³
— התפשטות והתרחבות, ברוחניות ובגשמיות גם יחד, שיוכלו לקלוט
את כל ה"עולים", ובשמחה וברנה, ובאופן דמוסיף והולך, בהתאם לכך
שארץ ישראל נקראת "ארץ גו' צבי"²⁷⁴, "מה צבי זה אין עורו מחזיק את
בשרו, אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עלי' רווחא"²⁷⁵.
וכל זה יהי' באופן ד"לאלתר", בעגלא דידן, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

נו. ישנו פתגם בספרים²⁷⁶ [אמנם לא ספרי חסידות, ואינני יודע עד

(276) ספר "טעמי המנהגים ומקורי הדינים"
— "ליקוטים ענינים שונים" (בקו"א ס"ע
תקנא ואילך) — בשם הרב מיכלזון מפלונסק
(ואח"כ בוורשא) בשם גדול אחד (בס' שיחות
חכמים ע' 12 ואילך מובא בשם הגה"ק
מאסטרווצא). הובא באג"ק ח"ו ע' שטז.
ח"ג ע' יב.

(271) אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע'
רט. וש"נ.
(272) ראה גם לעיל ע' 69. וש"נ.
(273) זכרי' יד, יו"ד ובפי' הרד"ק. וראה
ב"ב עה, ב.
(274) ירמ' ג, יט.
(275) גיטין נו, א.
(276) אמנם לא ספרי חסידות, ואינני יודע עד

כמה הם ברי-סמכא, אבל כיון שזהו פתגם טוב ("דער וואָרט איז אַ גוטער"), ראוי הוא להאמר ב'נוגע ל'רבינו גרשום מאור הגולה', שבכל מקום שנזכר שמו של רבינו גרשום, מוסיפים מיד את התואר "מאור הגולה" — שלא מצינו דוגמתו אצל הגאונים שלפניו והגדולים שלאחריו — שענין זה קשור עם שתיים מתוך ריבוי תקנותיו, שלא זו בלבד שהובאו בשולחן-ערוך²⁷⁷ (ומשתמשים בהם לעתים רבות), אלא הם מפורסמות אפילו אצל אלו שלא יודעים כל הפרטים שבשו"ע:

תקנה הא' — שאין אדם יכול לגרש את אשתו בעל כרחא, ותקנה הב' — שאין אדם יכול לשאת אשה שני' על אשתו הראשונה.

ובכן, ע"י שתי תקנות אלו האיר רבינו גרשום את כל הגולה — "מאור הגולה" — שגם כאשר בני נמצאים בגלות, גלות פנימית וגלות חיצונית, ישנה תקנה: (א) שאסור להקב"ה לגרש את כנסי ח"ו בעל-כרחא, וכיון שברור הדבר שיהודי אינו יכול ואינו רוצה להיות נפרד מאלקות (כמאמר רבינו הזקן²⁷⁸), הרי אין להקב"ה ברירה... (ב) אפילו לומר שיקח אשה שני' על אשתו הראשונה — אומר רבינו גרשום: "זאת לא"...

נז. וכללות הענין בזה — שהסיבה לכך שתקנה מסיימת מתקבלת למטה היא בגלל שכן הוא למעלה, כמארו"ל²⁷⁹ "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות", והיינו, שלכל לראש מקיים זאת הקב"ה: "ואני המתחיל"¹⁴⁶, ולכן, כשהגיע הזמן שראו שזקוקים לתקנות אלו למעלה, אזי נקבעו תקנות אלו גם למטה.

ומזה מובן גם בנוגע לאופן הפעולה בזה מלמטה למעלה:

כדי לפעול שלא יסתפקו למעלה בשלילת הענין דגירושין ח"ו, ואפילו לא לקחת אשה שני' על הראשונה, אלא שיהיו חיי נישואין של איש ואשה בכל הפרטים, באופן ש"שארה כסותה ועונתה לא יגרע"²⁸⁰, כהפירוש הפנימי שהו"ע אורות מקיפים ואורות פנימיים והמשכה פנימית (כמבואר בדרוש הידוע בענין שארה כסותה ועונתה לא יגרע²⁸¹) — יש צורך שבדוגמת זה תהי' תוספת התעוררות בנוגע לחיי איש ואשה

279) שמו"ר פ"ל, ט.

280) משפטים כא, יו"ד.

281) ראה אוה"ת משפטים ע' ארצו

ואילך. וראה גם לקו"ת במדבר יד, ג.

277) אה"ע ס"א ס"י. סק"א ס"ו

(ברמ"א).

278) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע'

שפד (נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם ע'

תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.

הישראלים למטה, שיהי' שלום ושלוחה ביניהם, ואין שלום אלא המיוסד על תורתנו, שאודותה מביא הרמב"ם²⁸² מאמר הספרי²⁸³ ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר²⁸⁴ דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום".

וכאשר בונים את הבית על יסודי התורה והמצוה, שאז ישנו שלום אמיתי בין איש ואשה כפשוטם, כדברי הגמרא במסכת סוטה²⁸⁵ "זכו שכונה ביניהם", שמאחדת ומייחדת את האיש והאשה כפשוטם — אזי נעשה כן גם בנוגע לקוב"ה ושכינתו, שנעשה ענין הנישואין של הקב"ה וישראל בגלוי, והיינו, לא כמו בזמן הגלות ש"קוב"ה סליק לעילא ולעילא"²⁸⁶, "כאשה שהלך בעלה למדינת הים" (כדאיתא במדרש²⁸⁷), אלא בגילוי למטה במקום שבו נמצאים בני",

— החל כפי שנמצאים עדיין "בשוקא דבורסקי" (כמשל הזהר²⁸⁸), ואח"כ עושים ממנו "שוק של בשמים" —

שזהו המעמד ומצב דלעתיד לבוא, כדאיתא במד"ר פ' בא²⁸⁹ שזמן הזה הוא בדוגמת אירוסין, ולעתיד לבוא יהיו הנישואין של הקב"ה וכנס"י וישראל למטה, באופן ד"שארה כסותה ועונתה לא יגרע".

נח. אמנם, כיון שישנו גם הדין²⁹⁰, שעוד לפני שבאים לנישואין, צריך החתן להעניק לכלה כל מיני מתנות, ולהבטיח שתתקיים החתונה עם כל פרטי הענינים דרח"ש וכו' וכו' — הנה עוד קודם "אתחלתא דגאולה", צריך הקב"ה ליתן את ה"מתנות" "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"²⁹¹.

ובפרט לאחר שכבר הגיע זמן החתונה, וישנו עיכוב מצד החתן — שאז הדין²⁹² הוא שהחתן מחוייב כבר במזונות הכלה, כיון שהוא זה שמעכב את החתונה.

ובנדר"ד: ע"פ דברי הגמרא במסכת סוכה²⁹³ בנוגע לדברים ש"מתחרט עליהן הקב"ה שבראם", כולל גם "יצר הרע, דכתיב²⁹⁴ ואשר

(282) סוף הל' חנוכה.

(283) נשא ו, כו. וראה לקו"ש ח"ח ע'

349 ואילך. וש"נ.

(284) משלי ג, יז.

(285) יז, א.

(286) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. עה,

א.

(287) איכ"ר פ"א, ג.

(288) ח"ג קטו, ב.

(289) שמו"ר ספט"ו.

(290) ראה רמב"ם הל' אישות פ"ט הכ"ח.

(291) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(292) ראה שם פ"י.

(293) נב, ב.

(294) מיכה ד, ו.

הרעותי" — הרי זוהי אשמתו ש"צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו"¹⁰⁹, ובגלל זה מתעכבת ה"חתונה", וכיון שכך, הרי הוא מחוייב כבר ב"מזונות" של ה"כלה", שבהם נכללים כל צרכי.

וכל זה צריך להינתן באופן של כבוד ובאופן של מנוחה ובאופן של התרחבות — כיון שצריך להיות נערך ונישום לפי האפשרויות של ה"חתן", אשר, "לי הכסף ולי הזהב נאום הוי' צבאות"²⁹⁵, ולפי היחוס של ה"כלה", שהיא בת אברהם יצחק ויעקב, וכפסק הגמרא במסכת ב"מ²⁹⁶ (בנוגע ליהודי פשוט, ועאכו"כ במעמד ומצב שאפילו "פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון"²⁹⁷) ש"אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו, לא יצאת ידי חובתך עמהן, שהן בני אברהם יצחק ויעקב", וכיון שאי אפשר להתווכח עם "הלכה", אלא יש לקיימה כפשוטה, צריך הקב"ה ליתן לכאו"א מישראל "כסעודת שלמה בשעתו", והלואי יצא ידי חובתו בכך!...

ועי"ז יכולים להכריח את הקב"ה, כביכול, לערוך כבר את החתונה:

בהוויות העולם — להבדיל — נהוג שכאשר יש צורך להכריח את הבעל להחליט לכאן או לכאן ("ס'זאָל ווערן אַ טאַק, אַהין אדער אַהער"), אזי מטיל עליו ה"שופט" סכום גדול של תשלומי מזונות ("אַלימאַני") ותמיכה ("סופאַרט"), ובראותו שהוא מוכרח לשלם סכום גדול כזה שירושש אותו ("ער וועט ווערן בדלי-דלות")... אזי מחליט לכאן או לכאן.

ובנוגע לעניינו:

ע"פ דברי רבינו גרשום מאור הגולה — הרי בעל-כרחה של כנס"א לא יכול להיות ענין של גט, וגם לא יכולים להמשיך להיות במעמד ומצב של פרישות, שהרי יש שיעור לדבר ("וויפל אַ שיעור"?...!), ובמילא מוכרח להיות שלום בין איש לאשתו, בין קוב"ה וכנס"א ובניי למטה.

וא"כ, כאשר תובעים שבינתיים ישלם הקב"ה דמי מזונות ותמיכה לפי ה"יחוס" של הכלה, אשר, כמה שנותנים הרי עדיין "לא יצאת ידי חובתך כו", וצריך ליתן עוד ועוד, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה" — כבר ימהר ויזרו הקב"ה, בעגלא דידן, את הגאולה

(297) עירובין יט, א. וש"נ.

(295) חגי ב, ה. וראה קידושין פב, ב.

(296) רפ"ז.

האמיתית והשלימה, שאז תהי' ה"חופה" וה"נישואין" וה"שבע ברכות", באופן של "בנין עדי עד" על יסודי התורה והמצוה, "כשמחך יצירך בגן עדן מקדם" ("בגן עדן" גופא — "מקדם", קודם החטא)²⁹⁸, בקרוב ממש, למטה מעשרה טפחים, שאז יהי' "עם לבדד ישכון"²⁹⁹, "וישראל עושה חיל"³⁰⁰.

* * *

נט. המנהג הוא שבי"ב-י"ג תמוז עורכים מגבית עבור המוסדות שנקראים על שמו של בעל השמחה והגאולה³⁰¹, וכללות הענינים הקשורים עם הליכה "באורחותיו ובדרכיו אשר הורנו"³⁰².

וכיון שהשנה היא שנת הארבעים — מהראוי והנכון, שיתנו סכום במספר ארבעים, או כמ"פ ארבעים, וכל המרבה הרי זה משובח.

והרי ישנה ההבטחה "עשר בשביל שתעשר"³⁰³, כך, שככל שיגדל המעשר ("עשר"), תגדל יותר העשירות ("תעשר").

וכהפס"ד בשו"ע יו"ד בהתחלת הלכות צדקה³⁰⁴, ש"אסור לנסות את הקב"ה כי אם בדבר הזה, שנאמר³⁰⁵ ובחנוני נא בזאת וגו'", ואדרבה: הקב"ה מבקש "ובחנוני נא בזאת", ועי"ז תומשך "ברכה אל ביתך"³⁰⁶, באופן ד"והריקותי לכם ברכה עד בלי די"³⁰⁵.

וכמדובר כמ"פ, שכל הרוצים יכולים לציין את שמם בצירוף שם האם, ויזכירו אותם על הציון של בעל השמחה והגאולה.

[אחרי שניגנו הניגון "והריקותי לכם ברכה", צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א להש"ץ (רמ"י טעלישווסקי) לנגן הניגון "שצמיל", ואח"כ צוה לנגן הניגון "האָפּ קאָזאַק" להסבא משפּאַלי, ואח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש ("לכתחילה אַריבער").

אח"כ אמר: כיון שנמצאים כאן האורחים מכפר חב"ד — יאמרו "לחיים", ותהי' זו התחלה על הרחבה. והורה שיאמרו לחיים על כוס מלא, ואמר: "לחיים ולברכה", עבור כללות כפר חב"ד, אנשים הנשים וטף, באופן ד"הקהל".

302) לשון אדה"ז בתניא אנה"ק סו"ך.
303) שבת קיט, א. וש"נ.
304) סרמ"ז ס"ד (ברמ"א).
305) מלאכי ג, יו"ד.
306) יחזקאל מד, ל.

298) ראה גם תר"מ חמ"ח ע' 288. וש"נ.
299) בלק כג, ט.
300) שם כד, יח.
301) ראה גם שיחת י"ב תמוז דאשתקד
סכ"ו (תר"מ חמ"ז ע' 179). וש"נ.

אח"כ צוה שיאמרו "לחיים" אלו שמתעסקים עם הרחבת בית-
הכנסת כאן³⁰⁷.

ואח"כ אמר:

לכבוד ארבעים שנה לי"ב-י"ג תמוז, הניחו "אבן הפינה" בארץ
ישראל³⁰⁸, עבור ארבעים דורות, עם בית-כנסת, וכל עניני ציבור, באופן
חסידי וכו' וכו'. וכיון שנמצא אחד מאלו שלקחו בזה חלק גדול — ר'
אברהם פֶּרְשֶׁן — יוותר על העניות ויאמר "לחיים" בקול גדול. ואיחל
כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכל השיכונים שלאח"ז יתמלאו כולם מ"פדויי
הוי"ו".

ואמר לו: מן הסתם זה יעלה לכם עוד השקעה של הון — שיהי'
זה "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה", ואתם תהיו השליח הטוב.
וכן צוה למנהלי מחנות "גני ישראל"³⁰⁹ ומחנה "אמונה"³¹⁰ לומר
"לחיים".

* * *

ס. דובר לעיל (סמ"ח) שקיבוץ נדחי ישראל יהי' ע"י משיח צדקנו,
ולפנ"ז יהי' על ידו בנין בית המקדש, לאחר ש"יכוף כל ישראל.. לחזק
בדקה".

אך מובן, שאין זה שייך לחיזוק הבדק של ענינים שהם בבחי'
חידוש הישנות, שבזה מחוייב כל אחד.

ואחד הענינים שניתוספו עתה³¹¹:

בירושלים ישנו בית-הכנסת שייסד הצמח צדק. ובמשך כמה שנים
לא היתה גישה לשם. ועכשיו, החל מלפני כמה שבתות, התפללו שם

נוסף באה"ק שליט"א".

(309) נ.י., דיטרויט, מילאנאָ ומיאָמי.

(310) ר' יעקב יהודא העכט. וכן צוה
לאחיו ר' משה יצחק העכט לומר לחיים
בברכה שיוסיף בשנה זו עוד אלף תלמידים.
וכן צוה לאחיו — הרב הראשי הספרדים
— ר' אברהם העכט לומר לחיים.

(311) ראה גם מכתב בין המצרים שנה זו
("אג"ק חכ"ד ריש ע' שסט). וראה גם "מבוא"
לאג"ק חכ"ה ע' 12 ואילך.

(307) וקראם בשמותיהם: הכהן — ר'
משה אהרן הכהן בן פיירעל קליין, והוסיף
שע"פ דין, הנה גם הלוי, ר' שמואל אייזיק
פּאַפּאַק, והשלישי (הישראלי), ר' מענדל
שמטוב, הוצרכו לעזור להם, אלא, כדרך
"גדולי ישראל", נשתמטו מזה, ומסתמא
יחזרו לתלם ("צוריק אַרײַן אין שפּאַץ").

(308) ראה גם מברק י"ב תמוז שנה זו
("אג"ק חכ"ד ע' שסא ואילך) — "לכל
המשתתפים בחגיגת שנת הארבעים בימי
הגאולה ובהנחת אבן הפנה בשיכון חב"ד

חסידים בנוסח של הצ"צ — נוסח חב"ד, נוסח האר"י, ובשמחה ובטוב לבב.

ויה"ר שתהי' זו התחלה טובה להעמדת בית-הכנסת ובית-המדרש זה על תילו, ויתרבה ויתמלא בעבודת התפלה ולימוד התורה ביראת שמים, באופן שיביא לידי הידור בקיום המצוות — בירושלים, כולל גם כל ארץ ישראל שבה תתפשט ירושלים, וכולל גם כל הארצות שבהם תתפשט ארץ ישראל³¹².

ובתור התחלה: כיון שנמצאים כאן יהודים שהשתתפו ב"מנין" שהתפלל עתה, לפני כמה שבתות, בבית-הכנסת של הצמח צדק — יאמרו "לחיים",

ותהי' זו התחלה — בתור שלוחים של כל המסובים כאן — שבמהרה יעמידו את בית-הכנסת על תילו,

ובו יתעסקו בעבודת התפלה, שאז הנה ה"מלאך שהוא ממונה על התפלה .. נוטל כל התפלות ועושה אותן עטרה ונותנה בראשו של הקב"ה, שנאמר³¹³ ברכות לראש צדיק חי העולמים" (כמוזכר לעיל³¹⁴ ממדרש תהלים³¹⁵ על הקאפיטל של רבינו נשיאנו השייך לשנה זו), במהרה בימינו ממש.

* * *

סא. ועתה נבוא להענין העולה על כולנה:

אחד הענינים שכ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל הגאולה והשמחה, החשיב והחזיק לעצמו (וגם פירסם זאת בחלק הצוואה הקשורה לקבלת נשיאותו³¹⁶), הוא — הענין של ישיבת תומכי תמימים.

ובכן: השנה ימלאו שבעים שנה להתייסדות "תומכי תמימים", שאז ישנו גם העילוי ד"בן שבעים לשיבה"³¹⁷, וקשור גם עם שלימות ענין הזקנה כו'³¹⁸.

ובהתאם לכך, הרי זה דבר נכון ביותר שיתחילו את ה"חגיגה" (ובלשון המדינה: "פייערונג") החל מי"ב תמוז, ויומשך עד ליובל השבעים השני, שבו ימלאו מאה וארבעים שנה, ובודאי יהי' זה יחד עם

(316) אג"ק שלו ח"א ע' קטו.

(317) אבות ספ"ה.

(318) נתבאר בשיחת ש"פ שופטים סי"ב

ואילך (לקמן ע' 332 ואילך).

(312) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ'

שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג.

(313) משלי יו"ד, ו.

(314) במאמר בסופו (לעיל ע' 153).

(315) עה"פ פח, ב.

משיח צדקנו, וילמדו שם תורתו של משיח — ע"י ההכנה דלימוד תורת החסידות בימינו אלו, ומתוך שמחה טוב לבב.

וכל השייכים לזה, ועאכו"כ העומדים בראשה — יאמרו "לחיים", ומתוך שמחה וטוב לבב, ובהרחבה גדולה, ובשמחה ובטוב לבב — פעם שני', ובשמחה ובטוב לבב — פעם שלישית וזכה לו... ("און פאָרקויפט")³¹⁹, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

* * *

סב. בהמשך להמוזכר לעיל (סנ"ט) אודות הרחבת בית-הכנסת כאן — הרי זה צ"ל באופן כזה ש"עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל" (כדברי הגמרא במסכת מגילה³²⁰),

ועד"ז בנוגע לכל בתי כנסיות ובתי מדרשות, ועאכו"כ בכפר חב"ד ובירושלים העתיקה וכו' וכו',

ובשביל זה צריך להיות הענין ד"יעלה הפורץ לפנינו"³²¹.

ובהתאם לכך, הרי עתה הוא הזמן המתאים לומר (לנגן) "ופרצת", אבל באופן ד"ופרצת", עד ל"נחלה בלי מיצרים"³²².

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "ופרצת", וניגן בעצמו כל הבבא הראשונה.

אח"כ הורה לכו"כ לומר "לחיים"³²³, ואח"כ אמר: כל אלו שהם בגדר ספק אולי היתה הכוונה אליהם — יאמרו גם הם "לחיים", ויצאו כולם מגדר ספק, כיון שבודאי היתה הכוונה גם אליהם.

אח"כ צוה לנגן ניגון הכנה. ואח"כ התחיל לנגן הניגון "הושיעה את עמך", וניגן בעצמו כל הבבא הראשונה. אח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הרביעית — ג' פעמים), והניגון "ניע זשוריצי כלֶאָפּצי".]

* * *

(322) שבת ק"ח, סע"א.
(323) בין הדברים אמר: מהאחים קדושים [למשפחת העכט — ראה לעיל הערה 310] ש"בגדול החל ובקטן כילה" ישנו האח הצעיר שלום ("סידני") שיאמר לחיים.

(319) כפי שנהוג במכירה פומבית שמכרזים על המכירה ג"פ ואח"כ אומרים: זכה לו (המו"ל).
(320) כט, א.
(321) ע"פ מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד וברש"י שם. אגדת בראשית ספס"ג.

סג. דבר נכון שיערכו התוועדות לכל-הפחות שלש פעמים (כולל גם התוועדות זו), ואם יוסיפו — הרי זה משובח³²⁴.

וכהלשון במברק³²⁵: "ימי הגאולה והשבת שלהם", ימי הגאולה — לשון רבים — שני ימים, ויום השבת שלאח"ז, ששייך לימי הגאולה — הוא יום השלישי, כך, שיכולים לערוך שלשה התוועדויות בריווח, ואם יעשו בריווח יותר — יהי זה יותר משלש פעמים.

ו"בתלת זימני הוי חזקה"³²⁶ — "חזקה" על שמחה אצל בני", מיוסדת על שמחת התורה, שמחה של תורה ושמחה של מצוה,

ולהמשיך זאת ב"שמחת עולם על ראשם"¹⁵⁵, בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן את המזונות עבור ההתוועדות דשבת].

* * *

סד. כתיב³²⁷ "כי בשמחה תצאו", והיינו, שגם היציאה (לא מענין השמחה ח"ו, אלא) מענין אחד (של שמחה) לענין השני תהי' באופן של שמחה.

וכיון שבנ"י חייבים לילך "מחיל אל חיל"⁸⁷, ובנדו"ד, בעמדנו אור ליום ועש"ק, צריך לעבור לעבודת ההכנה לשבת, אשר, "טועמי' חיים זכו", ולאח"ז להשבת עצמה, שענינה עונג, אבל בזה נכלל גם שמחה (כמ"ש בהלכות גדולות ובכמה ראשונים, על יסוד דברי הירושלמי³²⁸), שהרי "אין עצב בה"³²⁹, אלא ענין של שמחה — יהי' זה מתוך שמחה. וכאמור, "שמחת עולם" — שמחה נצחית — "על ראשם", ומהראש יומשך לכל אברי הגוף, עד לעקב שברגל, הן בנוגע למבנה הרוחני של איש ישראל, והן כפשוטו, וכמו"כ בנוגע לכללות ישראל — מ"ראשיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימך".

ובאופן ש"בשמחה תצאו ובשלום תובלון"³²⁷ — מהתוועדות חסידית אחת לשני', וכדברי בעל הגאולה והשמחה במכתבו³,

(328) ברכות פ"ב סה"ז. מגילה פ"א ה"ד. וראה תו"מ חל"ה ע' 42. חל"ז ע' 180. חמ"א ע' 114. וש"נ. וראה ירושלמי ברכות שם. הובא בתוד"ה מ"ד — מו"ק כג, ב. (329) ע"פ משלי יו"ד, כב.

(324) ראה גם שיחת י"ב תמוז תשכ"ה סל"ט (תו"מ חמ"ד ע' 107). (325) אג"ק חכ"ד ע' שסא (נרפס גם לעיל ע' 144). (326) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ. (327) ישעי' נה, יב.

שהתוועדות תביא ל"חיזוק התורה והיהדות בכל אתר ואתר", אצל כל בני" בכל מקום שהם.

ואז תפעל התורה להמשיך את הגאולה למטה מעשרה טפחים באופן תורני, דהיינו, באופן של טוב וחסד הנגלית, ע"י ה"מלך מבית דוד" ש"הוגה בתורה . . כדוד אביו", ובאופן ד"ישקני מנשיקות פיהו"³³⁰, דקאי על תורתו של משיח שילמד את כל העם כולו, בשמחה ובטוב לבב. [כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "כי בשמחה תצאו"].

